

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Dispvttatio XXV. De relatonibus personarum diuinarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

inter illa est virtualis quaedam emanatio & processio. Nam essentia diuina continet in se virtualiter relationes personales: ac proinde concipi possunt relationes virtualiter manare ab essentia. Sicut quia possunt concipi attributa quaedam communia manare ab illis: v. g. actus omnes intellectus & voluntatis, tam essentielles, quam contingentes, procedere quodammodo ab intelligentia, & voluntate, considerata per modum potentiae & actus primi, vt recte docent inter Recentiores Molina quaest. 27. art. 3. disp. 4. & Becan. cap. de Trinit. quaest. 3. in fine, vbi expressè admittit quod de emanatione relationum ab essentia diximus.

123.

Potest licet intellectio & volitio diuina essentialiter non distinguantur nisi virtualiter; atque etiam fecunditates, quae illas sequuntur, non distinguantur realiter inter

se quoad id quod habent formaliter ex parte principij: differunt tamen realiter ex parte terminorum. Producent enim terminos realiter diuersos. Quod non est difficultus, quam potentiam executiuam, licet reynicam & simplicissimam in Deo, producere ad extra terminos specie & numero realiter diuersos. Eadem enim virtus potest ad multa numero & specie diuersa valere. Neque propterea debet in plures rationes distingui, nisi sit tanta, vt eius eminentia siue amplitudo virtualis aequiueat multis virtutibus diuersis. Ex qua etiam virtuali amplitudine & distinctione fit, vt quod emanat secundum vnam rationem, non emanet secundum vnam formaliter, sed tantum identice. Sicut in diuinis, Filius non procedit a voluntate formaliter, nec Spiritus sanctus ab intellectu, sed identice tantum.

DISPV TATIO

VIGESIMA QVINTA.

De relationibus personarum diuinarum.

- Sectio I. *Sintne inter personas diuinas relationes reales?*
 Sectio II. *An relationes personarum diuinarum sint transcendentales, vel Categoricae?*
 Sectio III. *Quomodo relationes personarum diuinarum distinguantur ab essentia?*
 Sectio IV. *An relationes seu proprietates personarum diuinarum includantur in essentia formaliter?*
 Sectio V. *An relationes seu proprietates diuinarum personarum includant formaliter essentiam?*
 Sectio VI. *Respondetur argumentis contrariae sententiae.*
 Sectio VII. *An relationes seu proprietates personarum diuinarum distinguantur realiter inter se?*
 Sectio VIII. *Utrum in creaturis respiciatur similis identitas cum distinctione reali?*
 Sectio IX. *An relationes, seu proprietates personarum diuinarum, sint perfectiones: & quales?*
 Sectio X. *Soluuntur argumenta contrariarum opinionum.*
 Sectio XI. *An relationes, seu proprietates personarum diuinarum sint modi diuinae essentiae?*
 Sectio XII. *An relationes diuinarum personarum sint plures res, & plures entitates relatiuae?*

DE Relationibus diuinis agit S. Thomas tota quæst. 28. & art. 1. docet esse realiter in diuinis relationes: quia cum aliquid procedit à principio eiusdem naturæ, necessarium est produens & productum habere respectus reales ad inuicem. 2. Relationes diuinas esse idem ac essentiam secundum rem: quia non sunt accidentales, & extrinsecus aduenientes, vt male existimauit Gilbertus Porretanus, in Concilio Rhemensi damnatus: differre tamen secundum rationem ab essentia: quia relatio importat respectum ad terminum relatiuè oppositum, quem respectum non importat essentia. 3. Relationes illas realiter distingui ab inuicem: quia relatiua oppositio in sui ratione includit distinctionem realem. Quare in Deo est realis distinctio: non quidem secundum rem absolutam, quæ est essentia, in qua est summa vnitas, & simplicitas: sed secundum rem relatiuam. 4. In Deo quatuor tantum relationes esse: Paternitatem, Filiationem, Spirationem actiuam, & processionem, seu spirationem passiuam. Quia relationes reales in Deo non possunt accipi nisi secundum actiones ad intra: quæ duæ tantum sunt. Quarum vna accipitur secundum actionem intellectus, quæ est processio Verbi. Altera secundum actionem voluntatis, quæ est processio amoris. Secundum quamlibet autem processionem oportet duas accipere relationes oppositas: quarum vna sit procedentis à principio: alia, ipsius principij. Quare ratione primæ processionis dantur inter Patrem, & Filium, duæ relationes, paternitatis, & generationis passiuæ, seu filiationis. Et ratione secundæ, dantur aliæ duæ, spirationis actiuæ in Patre & Filio, & processionis passiuæ in Spiritu sancto. Huc vsque Diuus Thomas, cuius doctrina sequentibus sectionibus explanabitur.

SECTIO I.

Sintne inter personas diuinas relationes reales?

Respondeo, non posse negari sine temeritate, & sine errore in fide, dari veras & reales Relationes inter personas diuinas productas & productas. Hoc enim Diuus Thomas discretè affirmat esse alienum à fide orthodoxa, quæst. 8. de potentia artic. 1. in corp. Cuius censuræ subscribunt Recentiores eruditissimi, affirmantes esse de fide, aut esse certissimum secundum fidem Catholicam, dari huiusmodi relationes: adeoque oppositum esse errorem aut hæresim: vt Molin. 1. p. quæst. 28. art. 1. in titulo commentarij, Cuius & Bañez ad eundem artic. Suar. lib. 5. de Trinitate capit. 1. Grano tract. 3. de Trinitate disput. 1. num. 2. Ruis disput. 9. de Trinitate sect. 1. num. 5. & plures alij.

Probatur primò ex Concilio VVormatiensi in professione fidei in titulo, vbi sic habetur: *Quod pater est, non ad se, sed ad filium est: & quod filius est, non ad se, sed ad patrem est.* Quod idem antea dixerat Tolertan. XI. in confessione fidei in titulo, vbi paulò post hæc addit: *In relatione personarum numerus cernitur: in diuinitatis vero substantialia, quid enumeratum esse non comprehenditur.* Ergo hoc solo numero insinuat, quod ad inuicem sunt: & in hoc numero cernitur, quod in se sunt. Ex quo concilij dicto sumptum est axioma Theologorum, quod in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obicit oppositio relationis. Quodque sola relatio sit causa distinctionis realis inter personas Trinitatis. Idemque tractatur expressè in Florent. sess. 18. §. Dixi equidem: vbi Ioannes Theologus sic loquitur: *Sola relatio, apud omnes Græcos & Latinos Doctores, diuina processionis personas multiplicat, ita vt non ulla alia ratione, quam vi relationis, pater à filio, ac vna persona ab alia differant.* Vbi Nota Ioannem Theologum asserere omnes Græcos & Latinos Doctores ita sentire: vt

Probatur ex Concilio de Trinitate relationes reales.

TNO
S
PART

minemque Græcorum aut Latinorum Patrum, aut Doctorum, qui Concilio intererant ipsi refragatum esse. Et pauld superiorius *J. Divina Substantia*, sic ait: *Proprietates nequequam communicabiles sunt, quod ex relationis vi creditur evenire.*

3. Quæ verba Conciliorum non possunt sine intolerabili violentia, & abusu, detorqueri ad nomina sola, vel conceptus formale relativius. Nam aperte docent, non tantum nomina, sed & res esse relativas: ita ut nominibus illis Patris, Filij, & Spiritus sancti, subsint veræ relationes. Cum VVormatiense non dicat, *Quod Pater nominatur, aut concipitur: sed, Quod Pater est non ad se, sed ad Filium est.* Et Toletan. *Quod ad invicem sunt*, inquit: non verum, *Quod ad invicem dicuntur aut concipiuntur.* Et Florent. *Non alia ratione quam vi relationis una persona ab alia differt.* Nempe vi relationis realis & intrinsecæ. Nam absurdum & hæreticum esset, existimare non alia ratione distinguam, quam vi nominis, aut vi nostri conceptus relativi. Cum enim evidenter sit impossibile nomina vel conceptus nostros ponere realem distinctionem, ubi non est: personæ divinæ non distinguuntur realiter, si non aliter distinguantur, quam vi nominum & conceptuum nostrorum, quibus relativi significantur & concipiuntur. Nomina quoque, & conceptus nostri, non sunt id vi cuius proprietates sunt incommunicabiles: quare relatio, vi cuius sunt incommunicabiles, ut ait Florentinum, non est nomen aut conceptus.

4. Idem probatur ex Partibus.

Simili modo loquuntur sancti Patres communi consensu. Licet enim interdum loquantur de nominibus (quod Ruis & alij quidam non satis distinguunt) sapissimè tamen affirmant perspicuè personas divinas non tantum dici aut concipi, sed esse quoque relativas, & habere relationem & ordinem inter se, atque esse alterius id quod sunt. *Quid enim non tantum quam tu, si alicuius es quod es*, inquit Divus Augustinus loquens de Verbo divini tract. 29. in Ioan. Sed & quando loquuntur de nominibus, intelligunt per ea nomina significari id quod in re est proprium huius aut illius personæ divinæ, illique substantiæ & tale. Et sine eo perfectè concipi non possit, sicut est, ac distingui ab alijs personis divinis. Alia multa similia Patrum testimonia videri possunt apud Vasq. disput. 158. cap. 3. & Didacum Ruis disput. 9. de Trin. sect. 2. & 3. Sufficiet iterum adlungere ex Athanasio Dialogo 1. de Trin. prope finem, ubi sic habet: *Nomen Dei naturam indicat. Nomen Patris, eam rationem quam ad Filium habet.* Quibus verbis perspicuè docet Athanasius rationem illam Patri convenire à parte rei, non autem solum à nobis ita concipi aut significari: sicut natura, Dei nomine significata, verè & intrinsecè illi convenit à parte rei. Propter quæ omnia censeo contrariam sententiam,

quam aliqui Recentiores proponere ausi sunt, secti Ocamum & Gabrielem in 1. dist. 30. q. 4. art. 1. concl. 5. merito ab alijs rejici, & damari erroris in fide, à gravissimis Theologis, quos initio sectionis citavimus.

In contrarium citantur primò ab illis multi Doctores, sed non satis fideliter, vt consulti loca patebit. Nullus enim Catholicorum huic errori adhæsit omnino, ac ne quidem Ocamus & Gabriel supra citati. Nam Ocamus in prædicta dist. q. 4. concl. 1. in fine, ait debere concedi in divinis relationes, propter auctoritatem Patrum. Patres autem loquuntur de relationibus realibus & intrinsecis, supra ostendimus. Gabriel verò loco supra citato dicit se cedere, quicquid sibi videatur, seniori sententia.

Secundò, imponunt manifestè Suariquod dixerit lib. 5. de Trin. cap. 1. num. 3. non consistere vilo testimonio Scripturæ, Patrum, vel Conciliorum quæ sint in Deo relationes reales. Nam ipse planè oppositum asserit nempe ex testimoniis à se relatis certè consistere, esse in Deo relationes, & eas esse reales: licet enim testimonia relata non habeant expressè nomen realis: satis tamen in illis contineri, & virumque æquè certum esse.

Tertiò, conantur eludere auctoritates Conciliorum, & Patrum, supra relatas, dicendo esse quidem veras & reales relationes activè sumptas, id est, conceptus nostros referentes unam personam ad aliam: & nomina illis conceptibus relativius significandis imposta, esse verè nomina relativa, id est, relativius significanda: itemque personas divinas esse relationes passivas, id est, posse referri, vel actu referri conceptibus nostris, & significari nominibus relativiis quæ respondent nostris conceptibus. At non per se proprie & intrinsecè referri ad se invicem. Sic, inquit, licet substantia improducta sit planè idem, quod pater aut paternitas: non refertur tamen per conceptum aut nomen substantiæ improductæ, sed per conceptum aut nomen patris.

Sed contra: quia hæc evasio manifestè repugnat verbis Conciliorum, & Patrum, relatis & expensis numero 2. 3. & 7. Aijunt enim personas divinas, id quod sunt esse ad aliam: & constitui ac distingui realiter per relationes. Evidens autem est quod personæ divinæ non sint conceptus nostri, aut nomina conceptibus nostris significandis imposta, quodque non constituantur & distinguantur realiter ab invicem per nomina, vel per nostros conceptus. Iisdem testimoniis patet esse falsum pariter quod aijunt, Patres & Concilia asserere tantum, Patrem dici relativius ad filium, non autem per se intrinsecè referri. Nam Concilium VVormatiense supra citatum dicit Patrem id quod est, esse ad filium. Pater autem est

Ocamus Gabriel

Estiones Auctoriorum

intrinsecè id quod est. Et Toletan. XI. *Quod ad invicem sunt*, inquit: non autem, *quod ad invicem dicuntur*. Et sanctus Augustinus *Quid magis non unum quam tu, si alicuius es quod es?* Nota, *si alicuius es* non autem: *si alicuius esse diceris aut conciperis*. Quare hæc explicatio, seu potius corruptio Conciliorum & Patrum, non satisfacit.

Quòd si aliquando Patres afferunt personas divinas dici relativè: intelligunt verè dici, quia verè tales sunt. Sicut iidem & Scriptura dicunt Christum vocari Dei Filium unigenitum, quia verè talis est. Et hoc pater, quia tum Scriptura, tum Patres, dant nobis nomina Patris, Filij, & Spiritus sancti, tanquam propria & substantialia illarum personarum, significantia id quod sunt propriè & substantialiter: aiuntque non posse unam personam sine altera cognosci. Quod falsum esset, si tantum essent extrinsecè relativæ per voces, aut per conceptus nostros. Quamvis enim possent à nobis concipi relativè & comparativè: non tamen necessariò deberent, sed possent etiam perfectè concipi absolute. Sicut album v.g. potest perfectè concipi, quamvis non concipiatur esse simile alteri, per conceptum comparativum. Aiunt etiam sancti Patres, unam personam non posse esse sine altera. Indeque probant contra Arianos Filium esse ab æterno, quia Pater est ab æterno. Supponentes nimirum personam, quæ est Pater, esse Patrem substantialiter: & eodem esse personam, quo est Pater & generans: ideoque sine Filio sibi coæterno esse non posse.

Quarò, obliant has præcipuè rationes, quibus, tum generaliter relationes omnes, tum speciaiter divinas impugnant. Prima est, quia si darentur relationes, non possent cognosci sine termino distincto. At consequens est falsum. Ergo antecedens. Probatur minor. Nam quicquid realiter ab alio distinguitur, potest ad illud per cognitionem comparari. Ergo cognitione quæ fertur in unum secundum id quod differt ab alio, non feretur in aliud. Respondeo, concessa maiore, nego minorem. Ad cuius probationem dico nullam esse consequentiam, quæ inferat ex vero antecedente. Nam potius impossibile est comparare unum cum alio, absque eo quod utriusque cognoscatur actu illo comparativo.

Secundà ratio: Si darentur huiusmodi relationes inter personas divinas, darentur quoque inter creaturas producentes & productas. Consequens est falsum. Ergo & Antecedens. Minorem probant, quia principium productivum creatum non habet ullam relationem realem ad effectum. Nam omne principium productivum, per id formaliter est productivum principium, vi cuius potest ponere effectum. Atqui principium productivum, potest ponere effe-

ctum vi suæ entitatis absolute: ergo principium productivum est aliquid absolute. Ex. gr. ignis, quæ ignis, est principium productivum alterius ignis: Alioqui non esset causa vniuoca. Nomen autem, ignis, significat rem absolute. Similiter male finguntur tales respectus propter rerum dependentias. Nam per id ipsum formaliter res pendet ab alia, per quod seu secundum quod formaliter est ab illa. Sed quælibet res creata absolute, vt distincta à quocunque alio, secundum id quod absolute est, est à sua causa: ergo &c.

Respondeo, concessa maiore, nego minorem, cum eo quod assumitur, ad eius probationem. Nullum enim principium creatum productivum alterius ex natura sua, est absolute: sed hoc ipso est respectivum per se formaliter, & tendit naturam suam ad effectum. Atque ita ignis v.g. à parte rei est quid relativum transcendentaliter, licet nomine ignis non significetur relativè. Nomina enim non exprimunt quicquid res est. Similiterque res quæ ex natura sua pendet ab alio, vt creatura à Deo, accidentia à subiecto, &c. sunt hoc ipso relativæ transcendentaliter, per seipsas formaliter, non per aliud superadditum. Ita vt quicquid sunt à parte rei, sit relativum intrinsecè, seu ratio ad aliud à quo se totis pendet. Possunt nihilominus res illæ cognosci imperfectè conceptu absolute. Quia licet sint à totis accidentia v.g. creatura: attinguntur tamen confuse & imperfectè non cognoscendo quod sint accidentia, vel quod sint creatura. Nam visio Ex. gr. non cognoscit albedinem, tanquam accidens: & nihilo minus, neque aliter cognosceret, ac nunc cognoscit, si substantia per seipsam formaliter alba esset. Et quamvis albedo se tota inhæreat: non tamen oculus videt inhærentem. Similiter tactus non discernit an frigus vel calor sit accidens. Et cum actus nostros vitales experientia ipsa evidenti cognoscimus, non discernimus sintne materiales an spirituales: & sintne realiter distincti à principio vitali tanquam accidentia phisica: an cum illo identificentur, sintque realiter ipsa substantia principij viventis taliter se habent?

Tertia ratio: Si quæ sunt, quæ per se intrinsecè referantur ad aliud, maxime actus cognitionis, & amoris, tam in Deo quam in creaturis; quippe qui dicuntur esse vitales tendentia in obiectum. Sed hoc dici non potest: quia cognitio, & amor Dei, est ipsa eius essentia. Ergo si est intrinsecè relata ad obiecta, quæ cognoscit & amat, non potest cognosci nisi cognitis simul, & visus illis obiectis: relatio enim non potest cognosci sine suo termino. Sed hoc posito nullus Beatorum videret Deum sicuti est, quod tamen est de fide: quia nemo videret cognitionem & volitionem essentialem, quæ non pos-

9. Solutur primum argumentum contra sententiam.

10. Secundum argumentum.

vent videri, nisi cognitis obiectis infinitis, ad quae haberent ordinem. Nullus autem Beatorum potest cognoscere infinita: ergo &c. Quomodo autem qui non videt animam rationalem & corpus, non videt hominem ita qui non videt totam essentiam diuinam, non videt Deum. Addunt male colligi cognitionem referri ad obiectum, eo quod sit illius expressio: quia imago picta non est relatio transcendentalis ad prototypum, quamuis illud exprimat. Illud enim representat per colores, & lineas seu figuras, quae nullum ex natura sua dicunt ordinem ad prototypum.

13. Respondeo primo, actus intelligendi & volendi esse essentialiter & ex natura sua tendentias vitales in obiectum: & esse experientia ipsa manifestum: quod nunquam actus nostri intelligendi & volendi cognoscantur à nobis, (vt certe cognoscuntur experimentaliter) nisi comparatiue, & in ordine ad obiectum, esseque omnino intelligibile, quomodo possint aliter concipi. Si autem sunt tendentiae ad obiectum ex natura sua, sunt respectus & relatio ad obiectum ex natura sua. Tendere enim ad aliud, est ferri seu referri ad illud. Sic actus voluntatis v.g. qui dicitur in intentio finis, est intentio seu tendentia in finem: cumque ex natura sua propriae ratione essentiali intendit finem, tendit in finem: adeoque habet tendentiam huc ordinem & relationem ad finem. Fatai autem vnum ex natura sua tendere ad aliud, & negare referri ad ordinari ad illud, est admittere apertam contradictionem in terminis.

14. Respondeo secundo, Beatos videre Deum sicuti est, id est, in seipsa, & non per alienam speciem: & videre Deum totum physice, sed non totum virtualiter, id est, secundum totam virtuales amplitudinem, intensiuam, & extensiuam, cognitionis, volitionis, affectionisque Dei attributorum. Verum epim est quod ait Minutius Felix in Octauio, *Soli sibi quantus est, notus est.* Et est de fide, vel fidei proximum, Deum à nullo Beatorum comprehendi, id est, cognosci quantum cognoscibilis est, ita vt nihil eius lateat cognoscentem, vt offendimus disput. 8. sect. 6. Cum autem dicitur non posse cognosci relatum sine omnibus iis ad quae refertur; verum illud est de cognitione perfecta & adaequata: sed nullus Beatorum habet talem de Deo cognitionem.

15. Respondeo tertio, cognitionem referri intrinsece ad obiectum, non ex eo quod sit illius expressio vel similitudo qualiscunque: sed ex eo quod sit vitalis tendentia ad obiectum ex natura sua, sine quo etiam obiectiue terminante, nec esse, nec intelligi potest cognitio, vt cognitio est à parte rei, siue sit entitas, siue sit modus se habendi principii vitalis. Imago autem Regis v. g. secundum id quod est à parte rei, potest sine Rege intelligi & esse;

neque ad illum per se, & ex natura sua ordinatur: sed denominatur illi similis, propter colores & lineamenta eiusdem rationis & proportionis cum externa Regis figura.

SECTIO II.

An relationes diuinarum personarum sint transcendentales, vel categoriae?

16. Respondeo, esse transcendentales, cum **R**aniga disput. 3. de Trinitate dub. 3. num. 2. vbi addit neminem posse id diffiniri, quamuis Auctores id expressè non dicant, quia hoc dubium non tractant. Ratio est, quia relationes categoriae dicuntur esse illius naturae, vt pure terminum respiciant, neque vllum aliud munus circa illum exercent, aut ab illo patiantur. At qui relationes personarum diuinarum nos respiciunt pure terminum: sed relationes quidem personarum producentium produunt suos terminos, illosque respiciunt tanquam à se productos; relationes vero personarum productarum respiciunt terminos suos tanquam principia à quibus producantur. Ergo non sunt categoriae, sed transcendentales.

17. Habent tamen hae relationes multa quae assertores relationum categoricarum illis conuenire dicunt. Primo, quod totum id quod sunt, ad aliud sunt. Nam Pater, totum id quod est substantialiter quò Pater, ad Filium est. Et spirator, ad Spiritum sanctum: ac vice versa Filius est ad Patrem; & Spiritus sanctus, ad spiratorem. Secundo, quod impossibile est existere relationem categoricam non existente termino, & vnum relatum esse sine alio correlato. Nam absolute impossibile est Patrem esse sine Filio, & spiratorem sine Spiritu sancto. Tertio, quod sint simul cognitione. Nam impossibile est cognosci perfecte & adaequate Patrem sine Filio, & spiratorem sine Spiritu sancto: ac vice versa, Filium sine Patre, & Spiritum sanctum sine spiratore: non tantum conceptu respondente nominibus illis relatiuis, quod manifestum est: sed etiam conceptu personas ipsas substantialiter attingente, secundum id quod sunt substantialiter à parte rei.

Auctor vero citatus dub. 2. eiusdem disput. numero 3 & 4. cepit. Altera relationes transcendentales, admittendas esse categoriae inter personas diuinas. Ratio eius est, quia in Deo est vera paternitas & filiatio, imò magis proprie quam in creaturis, iuxta illud Ephes. 1. *Ex quo omnis paternitas in caelis & in terra nominatur.* Sed

14. Beati non vident Deum totaliter.

15.

Sed paternitas & filiatio sunt veri respectus prædicamentales: ergo &c. Idemque est de relationibus spiratoris & spirati: quia non est, aut magis inter patrem & filium sint relationes prædicamentales, quam inter spiratorem & spiratum. Confirmat, quia? inquit, si productionem creatam necessario comitatur prædicamentalis relatio inter producens & productum, ipsa distincta à productione; etiam in Deo productionem ad intra comitatur relatio prædicamentalis, saltem ratione distincta à productione: quia non magis dicit imperfectionem, quam productio.

19. Re. rationes categoricas non sunt veræ & reales

Verum melius sentiunt illi, quorum ipse confute meminit ibidem num. 2. relationes illas categoricas non esse veras & reales relationes: sed tantum esse denominationes extrinsecas, & relationes rationis, vel secundum dici. Ita ut in creatis paternitas & filiatio non sint alia relatio realis, quam generatio actiua & passiva, quibus Pater & filius se mutuo respectant respectu transcendentali, ut producens & productum: ac proinde esse Patrem & Filium, non sit aliud in re, quam esse genitorem & genitum. Quod si tractata generatione vocantur adhuc Pater & Filius: illud non est propter relationem categoricam resultantem ex generatione, perseverantemque quamdiu persone illæ existunt: sed citra talem resultantiam, superfluum & fictitium, potest denominari Pater, eo ipso quod filium genuit, & ille adhuc existit. Adde ut nomen Patris significet in re personam quæ genuit, & connotet generationem, & filium vi eius existentem: significetque hunc qui dicitur filius, genitum esse ab alio qui dicitur pater, & ambos existere in rerum natura. Illeque est conceptus quem naturali lumine formant omnes non præoccupati contraria opinione. Idem est iudicium de omnibus alijs relationibus categoricis quæ dicuntur fundari in actione & passione.

Probat 1. de illis que fundantur in unitate vel multitudine.

20. Probat 1. de illis que fundantur in unitate vel multitudine.

Alia verò duo earum genera, quæ dicuntur fundari in unitate vel multitudine seu diversitate, & in mensura, non minus evidenter apparent superflua. Frustra enim finguntur, & improbabilius respectus intrinseci respondententes his conceptibus & nominibus, idem vel diversum, simile vel dissimile, æquale vel inæquale, maius vel minus, coexistens, distans, præsens &c. Nam qualibet substantia, hoc ipso quod est talis speciei, pura quod homo; est idem essentialiter, id est, non dissimilis essentia, cum qualibet alia existente quæ sit etiam homo. Est idem, inquam, per seipsam, & non per aliquam relationem accidentalem, per quam potius constitueretur diversa, quæque est plane superflua, ut res sit & dicatur eadem: quasi verò nisi ipsa resul-

taret, hic homo foret dissimilis essentia ab altero. Adde quod plane improbabilius fingitur resultare illa relatio in homine existente in Oriente, nascente altero in extremo Occidente, aut creato longissime procul in spatijs imaginarijs. Quomodo enim vnus in alterum influit aut determinat ex tanta distantia?

21.

Adde præterea quod illæ relationes identitatis, resultantis in utroque, non minus sunt eiusdem essentia inter se, id est, non dissimilis; quam duæ natura. Vel ergo sunt idem per seipsas, vel per alias relationes identitatis. Si primum: ergo & duæ nature humanae sunt idem per seipsas, quippe quæ non minus conveniunt inter se per se ipsas, quam duæ illæ relationes. Si secundum: Datur processus in infinitum: quia illæ alia relationes, per quas priores sunt idem, sunt quoque idem inter se; per alias scilicet, & hæc per alias, & sic in infinitum.

Confirmatur pluribus argumentis

Adde tertio, neminem esse qui non videat duos homines esse natura similis, quamvis non videat relationem identitatis, neque de illa cogitet: de qua tantum cogitant homines contraria opinione præoccupati. Qui si consulant seipsos, facile intelligent, hominem unum esse eiusdem natura cum altero, non esse idem formaliter, atque unum pure respectu alterum, quemadmodum ipsi male imagi-

Similiter homo seipso formaliter est diversus & dissimilis leoni, & cuicumque alteri non eiusdem speciei. Per id enim formaliter unum quodque differt ab alio, per quod est id quod est: & non per relationem superadditam re vel ratione, quæ ad hoc plane superflua & inutilis est. Imo si daretur, res ab illa differret per seipsam. Item quod patres sit mihi dexter, est mera denominatio extrinseca à coexistentia patris in parte illa, in qua est mera dexter. Per duo quanta distans se ipsis ab invicem, hoc ipso quod inter illa immota aliquid interijcitur aut interijci potest. Sicut verò præsentia immediate, siue corrigua formaliter, hoc ipso quod inter ipsa immota nihil potest interijci. Et duo homines coexistunt, eo ipso quod uterque existit in eodem tempore. Uterque autem per seipsum existit, & implet tale tempus sua duratione formaliter, non autem per relationem quæ si interveniret, uterque illi coexistere per se ipsum.

22.

Duo verò alba esse similia, vel duo quanta esse æqualia, nihil aliud est, quam utrumque habere albedinem, aut utrumque habere v. g. palmarem extensionem. Hoc enim ipso quod utrumque habet albedinem, aut palmarem extensionem; est simile, & æquale, quocumque alio dempto re vel ratione distincto. Quare non constituitur simile, aut æquale, per aliquid re vel ratione superueniens per modum respectus realis: sed utrumque absolutum est, album & album, palmare & palmare. Dicitur verò simile, vel æquale, nominis

comparatio & connotatio, propter actum intellectus utrumque comparantis. Relationes autem categoricae, quae dicuntur aduenire, non modo sunt superfluae; sed & valde importunae, ac per se incredibiles. Superfluae quidem: quia res illa, sublata omni relatione, distincta re vel ratione non minus sunt seipsis similes aut aequales: ac prius sunt similes aut aequales per se ipsas, quam resilet aut concipiatur resultare in ipsis relatio similitudinis aut aequalitatis. Quando autem res habet aliquid per se formaliter; perpetuo nec additur illi alia forma distincta, quae dicatur constitui talis. Sunt vero per se incredibiles: quia per se improbable apparet, posita vel unicare noua in rerum natura resultare in omnibus alijs relationes similitudinis vel dissimilitudinis, per quas sint illi similes vel dissimiles, excepto solo Deo, qui tamen non minus est per se dissimilis aut diuersus à tali creatura, sed multo magis. Et qualibet res, hoc ipso quod est talis natura, est se ipsa formaliter similis omnibus tali natura constantibus: & dissimilis, seu diuersa rationis ab omnibus habentibus aliam naturam: estque plane impossibile non esse diuersa rationis, sublata quacunque ratione vel formalitate, quae fingitur aduenire.

Dei que relatio scientiae ad scibile, & intellectus ad intelligibile, non est alia quam transcendentalis, estque ipsamet natura intellectus & scientiae, per se tendens ad obiectum. Idemque dicitur de alijs huiusmodi relationibus tertij generis, quae dicuntur fundari in mensura. Concludo itaque nullas esse nec in diuinis, nec in creatis, relationes veras & reales, praeter transcendentales. In quo habemus consentientes Aureolum in 1. dist. 30. art. 2. Durand. eadem distinct. quaest. 2. Gabriel. ibidem q. 1. & sequentibus, Gregor. dist. 28. Ocamum dist. 30. quaest. 2. & sequentibus, & alios, quibus è Recentioribus accedit Hurtadus disp. 15. Metaphys. sect. 2. vbi fufius exponit & confirmat hanc sententiam.

SECTIO III.

An, & quomodo relationes personarum diuinarum distinguantur ab essentia?

25.
Relationes diuinae distinguuntur ratione ab essentia.

Respondedo distinguuntur, non realiter quidem, seu quouis alio modo à parte rei formaliter aut modaliter: sed virtualiter tantum, seu ratione cum fundamento in re.

Et primo quidem quod distinguantur aliquo modo, ratione saltem, & virtualiter, manifestum est primo, & per experientiam Gentilium Philosophorum, qui naturali lumine Deum esse agnouerunt, Roman. 1. v.

20. & tamen relationes personarum diuinarum non agnouerunt, sed perinde illas ignorarunt ac si non essent: quippe quae non possunt cognosci formaliter vt tales, ne reuelatione, iuxta illud Christi Math. 11. *Quis nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.*

Patec secundo euidenti ratione. Nam essentia diuina non solum in suo conceptu non includit formaliter relationes & proprietates personarum; sed etiam re ipsa est formaliter in vna persona, sine relatione seu proprietate alterius. Ita vt verum sit dicere, essentia communicatur Filio à Patre, paternitas vero non communicatur. *Omnis enim que habet pater dedit Filio, praeter esse patrem, vt ait Florentia. in Vteris Vnionis.* Item essentia non generat, neque generatur, neque procedit: Pater vero generat, Filius gignitur, & Spiritus sanctus procedit, vt definit Lateranense cap. *Damnatus.* Atque ea de quibus verificatur duo contraevidentia, debent saltem ratione distingui. Est enim euidenter impossibile posse idem, secundum idem omnino re & ratione, vere affirmari & negari simul: & non sufficere solati, nominum diuersitatem ad vitandam contradictionem. Posito enim quod ensis, & gladius v. g. idem omnino significent, vt Graecum *Deus*, & Lat. *Deus*; impossibile est quidquam vere negari de ente, quod vere affirmatur de gladio. Et a quo impossibile est quidquam vere affirmari de ente, quod non tam vere affirmetur de gladio. Quare tam verum esset dicere, essentia generat, quam, Pater aut paternitas generat: & Paternitas communicatur filio, & que ac, essentia communicatur filio. Et, essentia distinguitur realiter à filio: aequae ac, Pater distinguitur realiter à filio. Et, essentia diuina est triplex realiter; aequae ac, Persona est triplex realiter. Euidens item est hoc ipso quod dicitur essentiam communicari filio, & paternitatem non communicari filio, praescindendi per mentem essentiam à paternitate. Nam praescindere per affirmationem, est praescindere per mentem affirmantem. Affirmare autem de essentia quod communicatur, & non idem affirmare de proprietate, est praescindere per affirmationem. Sicut enim praescindere per apprehensionem, est apprehendere vnum, & non apprehendere aliud cum quo realiter idem est: Ita praescindere per affirmationem est affirmare de vno, & non affirmare idem de alio, quamuis realiter identificato.

Probatu tertio ex Concilio quae manifeste docent aliquam esse distinctionem virtualem saltem & rationis inter essentiam & proprietates personarum diuinarum, Nam Concilio Tolera, sextum & vndecimum in ipsa fidei professione affirmant solum filium assumpsisse humanitatem, in eo quod proprium est Filii, non quod commune Trinitati, id est, in proprietate filij, non in essentia quae est communis. Ergo admittenda est

VI. synod.

distinctio rationis inter essentiam & proprietatem Filij, fatendumque esse in Filio aliquid proprium, & aliquid commune. In sexta Synodo generali actione XI. in epistola Sophronij quæ approbatur actione XIII. clarè docetur, distinctionem esse rationis inter essentiam diuinam & proprietates, his verbis: *Et iuxta quod Deus est, id ipsum existit unumquodque, id est, vnaquæque persona quæ Deus est, siue secundum Deitatem, vnum & idem est cum alijs personis, quia non differant secundum diuinam essentiam: dum seorsim consideratur, id est, dum præcisè concipitur persona diuina quatenus Deus est, siue secundum Deitatem, ipsa intelligentiâ, quod non separabile, separante, id est, separante per conceptum præcisiuum intellectu nostro id quod realiter non potest separari, nempe Deitatem à proprietate personali, à qua non potest auelli realiter: ut Pater tamen & Filius, & Spiritus sanctus, aliud, & aliud, & aliud non dicantur, id est, non ceantur differre essentiâ, quamuis differant proprietatibus. Quia enim vox, aliud, significat diuersum in essentia: non possunt dici aliud & aliud, sed tantum aliis & alijs, id est, alia & alia persona. Eadem distinctio aperte supponitur ab eodem Concilio generali sexto, actione 8. sub finem, §. Discreta est autem; tom. 5. nouæ editionis pag. 109. afferente Patrem & Spiritum sanctum in Incarnatione, nihil habere commune præter benignissimam voluntatem. Hinc enim clare sequitur, non totam Verbi entitatem secundum se totam, id est, quæ essentiam & quæ proprietatem, terminasse vnionem. Alioquin enim Pater & Spiritus sanctus habuissent aliquid commune in illa terminatione, nempe essentiam, quæ ipsis æquæ ac Filio conuenit. Si autem Filius terminauit secundum proprietatem, non secundum essentiam: est manifestè præcisio & distinctio rationis inter essentiam & proprietatem. Quia quod affirmatur sine includitur in affirmatione, præcluditur ab eo quod non affirmatur, seu non includitur in affirmatione, sed ab ea excluditur. Estque impossibile prædicari verè contradictoria de aliquo sine aliqua distinctione reali vel rationis. Affirmatur autem de proprietate quod terminet: idemque non affirmatur, sed negatur de essentia: Ergo &c.*

28. Florétiu.

Item in Florétiu sess. 18. §. Diuina substantia, Ioannes Theologus Ecclesia Latinæ doctrinam exponens, approbatam à Marco Theologo nomine Græcæ Ecclesiæ, toto Concilio ecclitè consentiente, imo expressè locis mox citandis ex sess. vltima, sic ait: *Diuina substantia & persona re quidem sunt idem, secundum autem modum intellectiōnis nostræ differre videntur. Nam persona ex substantia proprietatibus se constitit: quæ tamen ratione ac secundum nostram intelligentiam (ut supra dictum est) differant: ipsa tamen substantia cum personis communicat, proprietates verò nequaquam communicabiles sunt.* Et sess. vlt. in fidei confessione missa à Latinis ad Græcos, sic dicitur:

Ne substantiam re, non autem sola ratione ab hypostasibus & personis differre credere videamur: Idcirco &c. Quibus verbis significant Patres Ecclesiæ Latinæ se credere quiddam distinguere substantiam diuinam à personis, ideoque velle videri id credere, seu non refugere hanc existimationem Græcorum quod id credant: & non credere distinguere in re, ideoque nolle videri id credere. Et eadem velt. in literis vnionis, id est, in fidei definitionibus, sic dicitur: *Omnia quæ Patris sunt, ipse Pater vnigenito filio suo dedit gignendo, præter esse Patrem.* Vbi Concilium manifestè distinguit tum essentiam communem à Paternitate, affirmans illam dari Filio, non istam; tum etiam ipsa attributa essentialia. Qui enim dicit, *Omnia*; dicit multa. Qui autem dicit *multa*, dicit distinctionem aliquam, sine qua impossibile est esse multa. Ex his facile est iudicare quàm sit à vero aliena contraria sententia.

29. Occurrit obiectio.

Perperam verò nobis obijciunt aliqui illud Concilij Rhemenfis, *In Theologia inter essentiam & personas ratio non distinguat.* Nam ut ostendimus disp. 3. num. 47. Concilium Rhemense intelligit & damnat illam propositionem in sensu quo asserebatur à Gilberto Porretano, qui per distinctionem rationis in Theologia, intelligebat veram distinctionem existentem in re: non autem solam distinctionem conceptuum obiectiuorum per extrinsecam denominationem ab intellectu nostro in eam quæ concipitur, quam vocabat distinctionem rationis in Mathematica, separantem scilicet per mentem eas quæ sunt indistincta à parte rei, quemadmodum Mathematici separant conceptu extensiones in longum, latum, & profundum, à rebus extensis: & numerum à rebus numeratis: cum tamen res extensæ sint formaliter realiter per se ipsas extensæ, hoc ipso quod habent partes extra partes singulariter, circumscriptæ quous alio à parte rei distincto: & res quæ numerantur, sint se numerus per se ipsas formaliter realiter, non autem per formam superaditam ab ipsis distinctam.

Plura contra hunc errorem videri possunt disp. cit. Non omittam tamen hic addere, id quod notat Didacus Ruis disp. 12. sect. 1. Nominales habere pro dicibus Arianos & Eunomianos, qui acriter impugnant distinctionem rationis, quia videbant illam necessariam esse Catholicis ut consubstantialitatem Filij, & Trinitatis mysterium defenderent.

30. Grauis difficultas.

Difficilius verò est illud alterum quod initio diximus, relationes & proprietates personarum non distinguere realiter ab essentia, neque vilo alio modo, seu formaliter, seu modaliter à parte rei. Ratio difficultatis est, quia illa distinguuntur actu à parte rei, de quibus actu à parte rei, nempe cogitante, verificantur duo contradictoria. Atqui essentia diuina, & relationes personales sunt huiusmodi, ut de illis actu à parte rei nempe

INO
S
PART

ne cogitante verificentur duo contradictoria: ergo &c. Probatur Minor, quia essentia non generat actu à parte rei, neque generatur: Pater verò generat actu à parte rei, & Filius generatur. Essentia comunicatur actu à parte rei Filio, & paternitas non comunicatur actu. Secundò, ea quorum vnum est in re sine alio, distinguuntur in re. Atqui natura & proprietates ita se habent: ergo distinguuntur in re. Probatur Minor: quia natura comunicatur in re sine proprietate, & reperitur in aliquo sine illa. Nam in Filio v.g. est natura diuina eadem numero quæ est in Patre: proprietates verò Patris non est in Filio formaliter alioquin illum constitueret in esse patris. Tertio, tres illi, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, non possunt esse tres distincti, nisi ultra naturam consent aliquo reali, quo distinguantur. Ergo addunt aliquid reale. Atqui quod est idem re cum alio, non addit aliquid reale: ergo &c.

31. Relationes personales non distinguuntur in re à natura.

Propter hæc & similia Gilbertus Porretanus, damnatus in Concilio Rhemenfi, Secutus in 1. dist. 1. q. 7. & Durand. in 1. dist. 33. quest. 1. & dist. 34. quest. 2. senserunt proprietates personales distinguui in re ab essentia. Sed merito rejicitur ab alijs eorum sententia, velut dissentanea Concilij & sanctis Patribus. Näm Concilium Rhemense art. 3. sic habet: *Criminus nullas omnino res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates sine vniuersali a se habere, adesse Deo, quæ sint ab eo, & non sint Deo.* Atqui si relationes distinguerentur in re à Deo, nõ essent Deus: quia non constituerentur Deitate, & essent tantum aliquid Dei.

32. Lateranen.

Deinde Concilium Lateranense cap. Firmiter, de summa Trinitate, asserit Deum esse summè simplicem. Atqui non esset summè simplex si inter, essentiam & proprietates esset distinctio in re: Deus enim ex illis, vt distinctis & vnitis, constitueretur: & qualibet persona diuina componeretur ex essentia & proprietate personali, non identificatis inter se, sed vnitis: vel alioquin esset aggregatum ex multis, vt alibi ostendimus disp. 3. sect. 2. vbi etiam Scoti effugia refutauimus. Tertio, idem Concilium cap. Damnamus, definit Patrem, Filium, & Spiritum sanctum esse vnã naturam simplicem omnino. Et non esse in Deo quatuor naturas, sed tantum Trinitatem: quia qualibet trium personarum est illa res summa, videlicet natura seu essentia diuina. Atqui si proprietates, seu relationes essent in re distinctæ ab essentia, esset quædam quaternitas: quia ultra tres personas distinctas, esset essentia re ab illis distincta. Item si proprietates distinguerentur in re ab essentia, falsum esset quod ait idem Concilium, quamlibet trium personarum esse essentiam. Nam quælibet ex parte proprietatis distingueretur in re ab essentia, & persona se haberet ad essentiam, vt includeus ad includum, & vt totum ad partem. Atqui id quod distinguitur in re ab alio, non est illud: & totum non est pars; ergo persona non esset

essentia. Item Concilium Florentin. sess. 25. in confessione fidei missa à Latinis ad Græcos sic habet: *Ne substantia in re, non autem sola ratione ab hypostasis & personis differere credere videamus &c.* Itaque credere distinguere re, est credere contra metem & fidem illius Concilij Oecumenici. Testimonia SS. Patrum contra eundem errorem videri possunt apud Suarez lib. 4. de Trin. cap. 4. num. 7. & Didacum Ruis disp. 11. sect. 3. & 4.

Ad primum argumentum in contrarium propositum supra num. 30. Respondeo, ad fundandam veritatem contradictoriorum apparenter sufficere virtutem amplitudinem rei simplicis, & æquiualentiam ad multa, quam vocamus distinctionem rationis fundamentalem (id est fundamentum formandi conceptus diuersos & multiformes) & distinctionem virtutalem in re. Sufficere, inquam, ad hoc vt de re illa quatenus æquiualeat vni, asseratur verè aliquid, quod verè negatur de illa prout æquiualeat alteri: quia non conuenit illi ratione huius æquiualentia; & si hanc solam æquiualentiam haberet, omnino illi rei non conueniret tale predicatum. Ex gr. anima rationalis, æquiualeat simplici sua entitate formis plantarum in virtute vegetandi, & formis brutorum in virtute sentiendi, & aliquatenus Angelis in virtute intelligendi: estque verum de illa dicere, virtutè intelligendi illi cõuenire quàm est, id est, quatenus æquiualeat Angelis: & non conuenire illi quàm anima est, sumendo nomen animæ pro eadem quatenus vegetans & sentiens est. Sic etiam licet in re sit eadem potentia volendi quæ est principium liberum, & principium operandi in modum naturæ: si tamen secundum priorem considerationem vocetur libertas, & secundum posteriorem vocetur natura: tunc de eadem re verum dicere, Libertas eligit: Natura non eligit. Libertas peccat: Natura non peccat, & similia. Sic ergo vna & eadem entitas potest diuersa ratione habere quædam diuersa: & de illa secundum vnã considerationem potest affirmari aliquid verè, quia verè & actu à parte rei conuenit illi secundum illam considerationem: & negari verè de eadem secundum aliam considerationem, quia verè & actu à parte rei non conuenit illi secundum illam considerationem seu æquiualentiam. Aequiualeat autem diuina entitas eadem & simplex atque indivisibilis reati, essentia, & diuersis hypostasis atque virtutibus, seu feceriditatibus rerum creaturarum: ratione cuius amplitudinis potest suscipere diuersa & contraria predicata, verificata secundum diuersas æquiualentias.

Ad secundum Respond. negando Minorem. Nam vt vna ratio communicetur sine alia, fitque formaliter in aliquo, in quo non fit alia, sufficit distinctio virtualis supra explicata. Sicut enim nõ est necesse, vt id quod agit, agat omni ratione quæ est actuum, li-

SECTIO IV.

An relationes seu proprietates personarum diuinarum includantur in essentia formaliter?

Affirmat aliqui Thomistae ad q. 28. a. 2. & Valent. in controuersijs lib. j. de Trin. cap. 29. in quarto argumento: moti quibusdam Patrum auctoritatibus & rationibus, quas referemus & diluemus paulo post: propter quos putant proprietates seu relationes personarum esse Deo essentielles & includi in essentia formaliter ac secundum se: non inclusione quidem reali, quia ubi non est distinctio realis, non potest esse realis inclusio, id est, non potest unum realiter includere aliud: sed inclusione rationis, quatenus scilicet conceptus obiectiuus essentiae non praescindit a relationibus: & relationes non distinguuntur ab essentia, ne ratione quidem, nisi inadaequate, quia essentia est aliquid amplius quam relationes: unde ad illas comparatur ut totum ad partem, & ut includens ad inclusum.

Contraria & vera sententia est Aletius j. p. q. 68. membro 5. art. 5. in fine, Ricardi in 1. dist. 34. art. 1. q. j. & 2. D. Bonauenturae ibidem art. vnico q. j. & 2. Carthusiani ibidem. Argentina q. vnica ad eandem distinctionem, §. Tertio modo, mouit. q. 28. art. 2. disp. 6. Suarez 4. cap. 4. Valsq. disp. 121. cap. 2. Cuniga disp. 3. dub. 17. & 18. Ruis disp. 14. sect. 2. quibus adde S. Thom. in 1. dist. 33. q. 1. art. 1. in corp. ubi ait, Verum respectum pertinere ad naturam relationis, quae non pertinet ad rationem essentiae. Et p. q. 33. art. 3. ad 1. dicit communia includi in conceptu propriorum in diuinis: sed non vice versa. Sumimus autem hinc pro eodem relationes & proprietates: quia personae diuinae nihil habent proprium, nisi relatiue opponatur alteri personae cui non conuenit.

Probat primo ex Scripturae affirmante tota plenitudine diuinitatis, id est, totam essentiam diuinam, esse plene & perfecte in qualibet persona. Quo sensu Paulus de Christo ait Coloss. 2. In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Nimirum, quia Verbum in eo inhabitabat propter vnionem hypostaticam. Neque enim Paulus hoc tantum ait propter circumfessionem personarum aliarum in alijs: sed propterea quod in ipso met. Verbo, & consequenter in Christo ratione Verbi, est essentia diuina plene atque perfecte. Unde Filius perfecte Deus est. Quod alludit Concilium Nicaenum verbis infra referendis, aiens, Filium esse Deum de Deo, perfectum de perfecto, plenum a pleno: Et Damasceni, lib. 3. de fide cap. 6. Totam, inquit, naturam in quauis personarum suarum perfecte esse: totam in patre, totam in Filio, totam in spiritu sancto, confitemur. Ob idque, & Pater perfectus Deus est, & Fi-

et realiter indistincta: aut quod videtur, uel cognoscitur, uideatur aut cognoscatur omni ratione identificata realiter, ut pluribus exemplis naturalibus ostendimus alibi: ita non est necesse ut quod formaliter communicatur, communicetur omni ratione. Cuius exemplum naturale esse potest in anima rationali, quae non informat omnes corporis partes, quae rationalis, neque quae sentiens est.

Ad tertium Respondeo, tres personas addere naturae communis aliquiud reale, non tamen distinctum realiter ab illa, sed ratione tantum: & quod est idem re cum alio, posse tamen addere reale quidpiam ratione sola distinctum mutua vel non mutua praecisione. Sic figura addit extensioni reale quidpiam, scilicet modum se taliter habendi, ratione sola distinctum praecisione non mutua. Et quando eadem extensio successiuè recipit repugnantes figuras, quae libet earum est eadem re cum extensione, neque illi repugnat: licet figurae habeant inter se repugnantiam. Sic etiam res alia modis diuersis a se indistinctos, inter se tamen repugnantes admittit. Et quia omnia non sunt similia, ac nusquam in rebus creatis speratur perfecta imitatio mysterij Trinitatis: nihil inde sequitur: quia non omnia diuina generat debent imitabilia in creaturis. Considerandum uero est, aliud esse asserere quod tam proprietates personarum diuinarum, quam essentia, sint reales: & aliud, quod habeant distinctionem realem a natura. Etenim rationes obiectiuae eiusdem realitatis sunt reales: non tamen distinctae realiter. v. g. in homine, rationes animalis, & rationalis: & in anima ipsa rationali, ratio quae est principium substantialia & formale vegetandi, & quae principium sentiendi aut ratiocinandi, sunt reales, licet non diuersae realiter. Quomodo autem possint proprietates personales identificari realiter essentiae, & tamen distinguui realiter inter se, explicabitur infra sect. 7.

Infrabis, quia illa distinguuntur in re quae Deus uidet esse distincta. Atqui Deus uidet essentiam distinguui a paternitate. Videt enim essentiam communicari Filio, & Paternitatem non illi communicari: Essentiam esse improductam, proprietates uero aliquas esse realiter productas: Patentiam non generari, neque generare: Patrem uero generare, & Filium generari.

Respondeo, Deum non uidere essentiam & proprietates distinguui nisi virtualiter, cognoscendo virtualem illius simplicis entitatis diuinae amplitudinem, & aequiualentiam ad multa: quodque quatenus aequiualeat vni, conuenit illi aliquid non ei conueniens quatenus aequiualeat alteri. Ex. gr. quod illi conueniat communicari, quatenus aequiualeat essentiae rerum creaturarum: & non conueniat illi communicari, quatenus aequiualeat hypostasi creaturae, & fecunditati generandi, atque ipsi generationi actuali, quam habent aliqua creaturae.

37. Vide ne Deus essentiam distinguui a relationibus?

38. Sententia affirmans.

39. Proprietates seu relationes personales non includuntur formaliter in essentia.

40. Probat ex Scriptura.

NO
PART

lius perfectus Deus: & denique Spiritus sanctus perfectus Deus. Consimili ratione, etiam in incarnatione unius est sancte Trinitatis personis, Dei Verbi, totam ac perfectam diuinitatis naturam cum tota humana natura copulatam fuisse dicimus: ac non partem cum parte. *Aut enim diuinitus Apostolus, In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, hoc est in ipsius carne.*

41.
Probatur
ex Conci-
lij.

Probatur secundò ex Concilijs paulò post citandis affirmantibus, quamlibet personarum diuinarum esse plene & perfecte Deum: & totam essentiam communicari personis productis: & quamlibet personarum singillatim esse Deum: & Trinitatem secundum communem essentiam, indiuiduam esse: & secundum personales proprietates, discretam: ac denique in solis relationibus personarum numerum cerni: in substantia verò, seu essentia & Deitate, non cerni nisi unitatem. Quæ omnia falsa essent, si relationes includerentur formaliter in essentia, essentque essentialia. Nam qualibet personarum diuinarum non est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus: Ergo non esset plene & perfecte Deus: contra Concilium Nicænum affirmans filium esse Deum de Deo, perfectum de perfecto, totum à toto, plenum à pleno, vt refert Gregorius Nazianzen. orat. 50. quæ est de fide Nicæna. Item tota essentia non communicaretur cuilibet personæ productæ, quippe cui non communicatur proprietas & relatio opposita personæ producentis: Contra Concilium Lateran. cap. *Damianus*, affirmans, *Pater dedisse filio suam totam substantiam.* Item qualibet personarum diuinarum singillatim non esset Deus: Deitas: quia qualibet singillatim non est Pater, Filius, & Spiritus sanctus: Contra Concilium Lateranense capitato circa medium, vbi sic ait: *Vna quedam summa res vereciter est Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, tres simul personæ, ac singillatim qualibet eorundem. Et idè in Deo seorsummodo Trinitas est: quæ qualibet trium personarum est illæ res, videlicet substantiæ, essentia, seu natura diuina.* Item Trinitas non esset indiuidua secundum essentiam, ita vt in essentia non cerneretur nisi unitas: discretio verò & numerus sit tantum penes relationes. Nam in essentia ipsa esset distinctio & numerus: siquidem in essentia essent formaliter relationes distinctæ: *vt dicitur in 1. contra Concilium Florentinum in literis vnionis, & Lateranense cap. *Armiter*, vbi sic habet: *Hæc sancta Trinitas secundum communem essentiam indiuidua, & secundum personales proprietates discreta.* Et Toleran. XI. in confessio. Fidei: *In relatione personarum numerus cernitur: in diuinitatis verò substantia quæ enumeratam sit non comprehenditur. Ergo hoc solo numerum insinuant, quod ad diuinitatem suam: & in hoc numero carent, quod ad se sunt.**

42.
Probatur
ex Patribus.

Probatur tertio ex Patribus, qui constanter defendunt contra Arium, Eunomium, & Aetium, ingenitum non esse de substantia, natura, vel essentia patris, ne ex opposito inferri posset diuersitas aliqua in natura, siue

substantia inter Patrem & Filium. Quod idem in eodem modo sequeretur, si pateritas esset de ipsius essentia. Ita S. Augustin. lib. 5. de Trinit. cap. 6. & 7. Cyrill. Dialogo de Trinit. lib. 7. columna. 4. & 5. Nazian. orat. 32. post med. & orat. 35. circa medium. Item Patres cum Nicæna Synodo constanter affirmarunt, contra Arium, Patrem & Filium esse *quosque id est, eiusdem plane substantiæ.* Quod falsum esset, si paternitas & filiatio essent de substantia. Item Cyrill. lib. 2. Thesauri cap. 3. paulò post initium, ait differentiam personarum esse, non secundum essentiam, sed secundum relationem, per quam Patris & Filij persona in propria hypostasi constituitur. Et Nazian. orat. 32. dicit relationes circa naturam considerari: & non fecernere substantiam, sed circa substantiam fecerni, vt addit orat. 44. Et Augustin. concione 1. in Psal. 68. parte 1. col. 3. *Quicquid est Patris quod Deus est (id est, quatenus Deus est) hoc est Filius, hoc Spiritus sanctus. Pater quod Deus est, hoc ipso substantia est. Et quia eiusdem substantiæ Filius procul dicitur & Filius Deus. At verò quod pater est, quia non substantiæ nomen est, sed refertur ad Filium: non sic dicimus Filium Patrem esse: quomodo dicimus Deum esse. Idem & clarius docent Boetius, Isidorus, Anselmus, Damascenus, locis allatis à Didaco Ruis disp. 14. sect. 2. & 3.*

43.
Probatur
ratione.

Probatur quarto rationibus Theologicis, quibus ceterò conuincitur. (suppositis ijs quæ fides docet de mysterio Trinitatis) relationes licet sint identicæ ipsa essentia, quippe à qua non distinguuntur à parte rei, vt ostendimus sect. 3. tamen nec singulas, nec simul omnes, nec vllam esse formaliter, id est, secundum continentiam formalem & non tantum emiacialè, de essentia Dei, vt Deus est. Prinsò, quia illa essentia est tota cõmunicabilis personis productis, vt vidimus ex Lateranense cap. *Damianus*: Et vt Florentinum in literis vnionis, aliaque Concilia supra citata docent, Pater dat Filio totam essentiam, eumque constituit in esse pleno & perfecto Dei secundum omnia Deo essentialia: & tamen non dat esse Patrem. Ergo id non est essentialia. Secundò, quicquid est de essentia Dei, conuenit omni quod est essentialiter & perfecte Deus. Sed singule relationes non conueniunt singulis personis, quæ tamen sunt perfecte Deus: ergo non sunt de essentia Dei. Tertio, essentia in ratione essentia est vnica, & ad nullam personam habet oppositionem: contra verò relationes sunt multæ, & habent oppositionem ad inuicem. Quarto, Pater in priori rationis, vel originis, est essentialiter & perfecte Deus. Ergo filiatio ab illo producta, & origine posterior, non est de essentia Dei. Consequenter patet. Antecedens probatur, quia essentia est prior logicè, prioritate virtualis originis, proprietatibus in ipsa fundatis. Atque ita Pater, ratione essentia, est prior

origine logicè filiatione: ratione verò paternitatis, et prior origine eadem filiatione physice & realiter.

44. Soluitur primum argum. contrari.
Opponit primò Valentia, S. Athanasium in orat. contra Gregales Sabellii dicere, vniuersam plenitudinem & integritatem Deitatis esse Patrem vt patrem, & Filium vt filium, & de Spiritu sancto idem esse existimandum. Respondeo, Athanasium eo loci per integritatem Deitatis intelligere totum & integrum esse Dei, quò vnus & trinus est; asserereque tres personas collectiue sumptas esse totum illud & integrum esse. Reduplicatio verò illa, *patrem vt patrem, & filium vt filium*, probat ad summum essentiam includi in conceptu patris, quò pater est, & filij quò filius est, & Spiritus sancti quò spiritus sanctus est. Quò de re dicemus sect. sequenti.

45. Secundum argum.
Opponit secundò Nazianzenum orat. 39. in sancta lumina, sic dicere: *Vnum in tribus diuinitas est, & tria vnum, ea, inquam, in quibus diuinitas est, vel vt magis proprie dicam, quò diuinitas est.* Respondeo, ex his verbis nihil amplius posse inferri, quàm nullam esse distinctionem à parte rei inter diuinitatem & tres personas, in quibus est diuinitas, vel quò magis proprie loquendo sunt ipsæ diuinitas.

Terrium argum.
Opponit tertio Nazianzenum concessisse Euagrio Monacho essentiam diuinam esse ex tribus personis constitutam. Sed primò, quamuis id concessisset, intelligi posset esse constitutam non in esse essentiali, sed in esse hypostatico. Secundò, nego id concessisse: sed tantum Euagrio obijcenti essentiam diuinam esse ternariam, siue Trinitatem, respondisse, essentiam diuinam esse simplicem & indiuiduam. Habetur id in eius oratione 45. in medio. Alia quò opponit ex auctoritate antiquorum Patrum leuora sunt.

46. Quartum argum.
Opponitur quartò D. Thomas quò 27. art. 2. ad 3. vbi sic ait: *In ipsa perfectione diuini esse continetur & Verbum, & principium Verbi, sicut & quòcunque ad eius perfectionem pertinent.* Respondeo, diuinum esse dici dupliciter: scilicet diuinum esse Dei, vt vnus est natura; & diuinum esse Dei, vt est trinus, quò plus dicit quàm esse natura, aut esse Dei vt vnus est. Etenim quòlibet trinum personarum est perfecte Deus quoad naturam, non tamen trinus. Quamuis Deus sit etiam trinus non ratione naturæ, sed relationum personalium. S. Thomas igitur, loco citato in obiectione, loquitur de esse diuino sumpto secundo modo, cum ait, in ipsa perfectione diuini esse contineri & Verbum, & principium Verbi &c. si sermo sit de continentia formali. Sin autem tantum de eminentiali, fateamur, in natura ipsa contineri eminenter hæc omnia. Verum hæc de inclusione formali disputamus.

47. Quintum argum.
Opponitur quintò, Quòlibet ens simplicissimum habere vnicam essentiam, quò sit

ratio totius esse ipsius. Atqui Deus est ens simplicissimum. Ergo habet vnicam essentiam, quò sit ratio totius esse, etiam personalis. Item hæc prædicatio, *Deus est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, vel est essentialis, vel accidentalis. Non potest dici esse accidentalis. Ergo est essentialis. Ergo pater quò pater, & filius quò filius, sunt quid essentialia.

Ad primum Respondeo, non esse verum quò vnus entis realiter simplicis, ratione tamen & virtualiter compositi atque multiplicis, vnica sit essentia, quò sit formaliter ratio totius esse ipsius quòmodocunque sumpti. Deus autem licet re simplicissimus sit, non tamen ratione: atque etiam est realiter trinus, non ratione naturæ solius, sed ratione proprietatum, & prout est pater, filius, & Spiritus sanctus. Qui tres sunt distincti realiter, & eatenus multi. Et habent quidem naturam seu essentiam Deitatis communem & vnicam: rationes tamen proprias habent diuersas, ex quibus vnà cum essentia existit ratio totius esse diuini adæquatè sumpti, vt est vnus & trinus. Ita vt quamuis hæc personarum vnica sit essentia communis, non tamen illa sola sit tota ratio personarum, neque totius esse diuini adæquatè sumpti.

48. Ad secundum Respondeo, prædicationem hanc, *Deus est Pater, Filius, & Spiritus sanctus*, esse logicè accidentalem. De ratione naturæ, siue non esse essentialis, esse nihilominus substantialia, physice, tumendo substantiam non pro natura aut essentia, sed pro eo quòd est substantiale quòmodocunque, pertinetque intrinsecè ad constitutionem suppositi substantialis. Est quoque illa prædicatio necessaria, & per se respectu Dei prout Deus naturæ constat. Nam Deo, licet non essentialiter, tamen secundum essentiam conuenit necessarò vt formaliter sit secundus dupliciter, & vt sit terminus vtriusque secunditatis.

Dices, ex D. Thoma q. 39. art. 6. ad 2. hæc propositio *Deus est pater, & essentia diuina est pater*, est propositio per se: non potest autem reuocari ad alium modum dicendi per se ex quatuor Aristotelicis, quàm ad primum, qui est quando attributum essentialia tribuitur subiecto: ergo &c.

49. Respondeo primò, posse reuocari ad secundum modum dicendi per se, quatenus est prædicatio attributi, non quidem essentiali, sed tamen necessariò conueniens subiecto in modum proprietatis. Secundò, Aristotelem inter propositiones per se recensisse tantum directas. Iste autem sunt indirectæ, *Deus est pater: essentia diuina est pater*: quia subiectum latius patet, & in pluribus reperitur, quàm prædicatur, secunde habet quodam modo vt homo ad Petrum, aut animal ad hominem, propter virtualem vniuersalitem naturæ diuinæ.

SECTIO V.

Relationes, seu proprietates personarum diuinarum includant formaliter essentiam?

30.
Status
questio-
nis.

Suppono primò, quæstionem esse de inclusione rationis. Nam cum essentia & relatione non distinguantur à parte rei: non sunt duo, quorum vnum realiter includatur in alio. Itaque quæstio proposita est, vtrum relationes præcendant ab essentia, sicut essentia præcendit à relationibus, vt modò ostensum est: atque ita essentia & relationes distinguantur ab inuicem præcisione mutua.

Suppono secundò, dupliciter vnum posse includi in alio per rationem: id est, vnum conceptum obiectiuum, quâ talem, posse dupliciter includere alium. Primò, expressè & distinctè. Quo pacto conceptus entis v.g. includitur in conceptu substantiæ & accidentis. Secundò, implicite & confusè: ita vt licet distinctè & expressè non cogitetur de illo, dum concipitur aliud: non tamen possit istud, quâ tale, distinctè concipi, & perfectè penetrari, absque eo quod intelligatur illud tanquam ipsi intrinsecum. Quo pacto se habet conceptus accidentis ad conceptum substantiæ. Quamuis enim non distinctè & expressè cogitemus de accidente, id est, ente in alio, essentialiter apto inharere, quotiescunque cogitamus de albedine: si tamen albedinem perfectè penetremus, intelligimus illam esse intrinsecè accidens, & se tota pendere naturaliter à subiecto cui inharere potulat.

31.
Essentia
includitur
saltem im-
plicitè in
relationibus.

His præsuppositis, Respondeo essentiam includi confusè saltem, & implicite, in relationibus, seu proprietatibus personarum diuinarum. Ita docent Alens. 1. part. quæst. 68. membro 5. art. 3. in fine. S. Bonauent. in 1. distinct. 28. articulo vnico, quæst. 3. in respons. ad 3. argumentum, vbi docet proprietatè personalem dicere totum esse personam: S. Thom. quæst. 32. art. 3. ad 1. vbi affirmat in diuinis communia absolutè dicta, secundum ordinem intellectus nostri, esse priora quàm propria: quæ includuntur in intellectu proprio, sed non è conuerso. Capreol. distinct. 2. qu. 3. in fine, Marsil. in 1. quæst. 23. artic. 3. in Corollaris: Torres I. p. quæst. 28. art. 2. disput. 3. p. 2. conclus. 4. Cumel ad eundem artic. disput. 3. Suar. lib. 4. de Trinitate cap. 7. num. 5. Reus disp. 13. sect. 1. num. 2. Granada, tract. 3. de Trinitate disp. 4. sect. 2.

32.
Probat
eiplici ra-
tione.

Probat primò, quia relationes personarum diuinarum sunt modi se habendi substantiæ seu naturæ essentiæ diuinæ, vt suppono ex dicendis sect. 11. Modi autem includunt intrinsecè id quod modificant, suntque res ipsa prout seipsa formaliter, & non per aliquid distinctum, tali quopiam modo se habet, per simplicem vsum suæ sufficien-

tia ad tali modo se habendum: vt tum ratione, tum inductione ostendemus disp. 5. de Incarnat. sect. 6. & 7. Secundò, relationes paternitatis, filiationis, & spirationis passivæ, sunt substantiæ propriæ & connaturales personarum diuinarum. Atqui substantia propria & connaturalis includit in suo conceptu naturam subsistentem: cum sit intrinsecè natura ipsa, vt vltimò completa seu terminata secundum existentiam, & vt propria stans formaliter, id est, per vsum suæ sufficientiæ ad existendum sine subiecti aut sustentantis adinuenio, vel alieno termino & complemento. Tertio, in ratione & quidditate patris, quâ propriè patèr est, includitur fecunditas ad generandum Deum filium, & generatio actualis. Similiterque in ratione spiratoris includitur fecunditas ad spirandum Spiritum sanctum. Item in ratione & quidditate filii, quâ propriè filius est, & Spiritus sancti, quâ talis est, includitur vt sint termini illarum fecunditatum. Atqui non apparet quomodo fecunditas aliqua sit ad communicandam naturam diuinam, & ad Deum constituendum, nisi naturam includat per se & quidditatiuè: nec quomodo termini illarum fecunditatum sint per se Deus, nisi ratione proprietatum, secundum quas producuntur, sint per se Deus quidditatiuè. Confirmatur primò, quia proprietates patris est actualis fecunditas intelligentiæ, quæ fecunditas quidditatiuè est intelligentia ipsa vt fecunda, id est, productiua Verbi ad intelligentiam specialiter pertinentis. Similiterque proprietates spiratoris est actualis fecunditas voluntatis, quæ fecunditas quidditatiuè est voluntas ipsa vt fecunda & productiua Spiritus sancti. Sicut virtus calefactiua caloris est quidditatiuè calor ipsemet vt fecundus & potens producere calorem sibi similem. Pari autem modo sentiendum est de proprietatibus Filij & Spiritus sancti: ergo &c. Confirmatur secundò, quia de ratione v.g. paternitatis est generatio: de ratione generationis est principium generandi & virtus: cum generatio actiua nihil sit aliud, quàm virtus ipsa vt generans. De ratione autem virtutis generandi Deum est essentia Dei: ergo à primo ad vltimum de ratione paternitatis est essentia Dei. Respondebit aliquis fecunditates licet non includant essentiam, valere tamen ad eam communicandam, propter identitatem, & eandem quasi adiunctionem inseparabilem termini formæ producti, cum essentia: inseparabilem, inquam, ex parte termini, licet non vice versa ex parte essentiæ, quasi non possit esse essentia, nisi vbi est terminus, sicut ex opposito nõ potest esse terminus in aliquo formaliter, quin in eodem sit formaliter essentia. Vnde etiam sic vt termini illarum fecunditatum sint per se Deus identicè, vt suæ productionis. Similiterque ad concipiendam rationem formalem virtutis generandi Deum filium, producendo tantum præcisè & formaliter proprietatem filij, ab essentia distinctam, vt

terminum formalem productionis, & consequenter tantum communicando naturam videtur identitatis & quasi connexionis necessariae proprietatis productae cum essentia; non esse necessarium concipere essentiam diuinam, vt intrinsece inclusam in tali virtute: sed ad hunc veluti effectum sufficere ex parte principij proprietatem patris, ab essentia distinctam, & illi necessario identificatam, ac veluti connexam inseparabiliter, quae ac filij proprietatis illi connexa est. Sicut in effectibus creatis sufficit ex parte principij concipere aliquid proportionaliter respondens termino productionis. Ex grat. ad concipiendam virtutem vniendi animam corpori, atque ita constituendi hominem: non est necesse concipere essentiam humanam vt in tali virtute inclusam: sed sufficit concipere aliquid respondens termino formali productionis, qui in diuinis non est essentia, sed proprietatis persona procedentis, distincta formaliter ab essentia.

Sed contra: quia haec responsio supponit fecunditatem, seu virtutem producendi, posse sui abstracte & praecise ab eo omni quod est fecundum & potens producere. Quasi praecise possit esse aut concipi aliqua vis producendi, quae intrinsece & essentialiter nihil sit aliud, quam vis producendi. Quod non minus est impossibile, quam esse aut concipi aliquid quod sit pure terminus productionis, & primum fieri, non concipiendo quidquam quod fiat intrinsece & secundum se formaliter. Quod euidenter apparet impossibile. Vt si quis vim calefaciendi conciperet praecisam ab omni entitate, quae sit potens calefacere, & quasi nihil aliud esset quam pure & praecise vis calefaciendi. Qui concipiendi modus est vitiosus. Nam illud est per se vis calefaciendi formaliter, quod per se ipsum calefacit. Atque calor v. g. per se ipsum calefacit. Ergo per se ipsum est vis calefaciendi formaliter. Ergo vis calefaciendi formaliter non est ratio praecisa a calore, illique superaddita, vt per eam possit calefacere. Confirmatur, quia vis producendi totalis, aut principalis, debet formaliter vel eminenter continere perfectione effectus vel termini producti. Ergo virtus calefaciendi debet vel formaliter vel eminenter continere calorem. Atque ita debet vel esse calor intrinsece & formaliter, vel aliquid alium nobilioris calorem, vt lux, ignis, sol, vel quid simile.

Dices hoc argumentum nimis probare. Nam ex eo sequeretur vim generandi esse ipsam intelligentiam diuinam, quae per se formaliter generet. Quod est falsum: quia tota intelligentia & essentia est formaliter in filio: in quo tamen non est formaliter vis generandi. Respondeo, vim generandi esse intelligentiam diuinam, non vt absolute sumptam, quo modo est in filio: sed vt taliter se habentem, eo specialiter modo, quo se habet in patre; siue vt modificatam relatione patris: quo pacto non est in filio: estque ipsamet Paternitas. Quemadmodum sigillum

aureum est aptum imprimere figuram, non quae aurum simpliciter & absolute, sed quae tali modo figuratum: quae tamen figura est intrinsece ipsum aurum taliter dispositum per se ipsum. Hoc enim ipso formaliter est ita configuratum, quod eius partes aliae sic prominent, aliae deprimuntur. Vt autem aliae sint prominentes, & aliae depresso, superfluous est omnis modus re distinctus, vel etiam ratione, praecisione mutua, tanquam forma plane distincta, sine qua partes auri non essent ita dispositae: vt alibi demonstrabitur.

Tomo 4.
disput. 5.
sect. 6.

SECTIO VI.

Respondetur argumentis contrariae sententiae.

Contrarium sentiunt nonnulli veterum Scholasticorum, quos e Recentioribus, secuti sunt Molina qu. 28. art. 2. disp. 6. conclus. 4. Vasq. disp. 121. cap. 2. Becan. cap. 2. qu. 5. num. 3. Fazolus qu. 12. art. 8. quib. 2. num. 6. Herice disp. 15. num. 14. Marat. disp. 47. sect. 2. Delugo disp. 3. de Incarn. num. 93. Cuniga disp. 3. dub. 17 & 18. affirmantes essentiam non includi formaliter in conceptu relationis.

56.
Refellunt qui dicunt essentiam diuinam non includi in relationibus.

Primum eorum argumentum est, quia essentia communicatur, nullo modo communicata relatione personae producentis: & relatio personae producit, improducta omnino essentia: & relatio Verbi terminat immediate unionem humanitatis ad Verbum, quam essentia non terminat immediate. Et contra, essentia terminat respectum creaturarum ad creatorem, quam relatio personalis non terminat. Ergo etiam poterit via terminare conceptum, quem nullo modo terminet alia: & ideo neutra claudit aliam in suo conceptu obiectiuo.

Primum illorum argumentum.

Respondeo, quando dicitur essentiam communicari, nullo modo communicata relatione personae producentis: vel sensus est, essentiam communicari, & tamen nihil communicari inclusum in relatione personae producentis: & hic sensus est falsus. Vel sensus est non communicari relationem, quae relatio est, & talis modus se habendi personae producentis, sed tantum quae essentia est: & hic sensus est verus: sed ad illum verificandum sufficit essentiam praescindere a relatione, quamuis relatio non praescindat ab essentia. Vt autem relatio personae producat improducta omnino essentia, sufficit relationem non esse essentiam simpliciter & absolute sumptam, sed esse essentiam modificatam. Potest enim essentia manens omnino improducta habere talem modificationem per actionem productiuam. Sicut licet figura non distinguatur in re a terra vel ab alia materia, neque etiam ratione, praecisione mutua: potest tamen fieri figura, absque eo quod fiat cera. Et qui ceram in manibus

57.

Nihil potest esse pure & praecise vis producendi.

55.

NO
PART

tenet, datque illi varias figuras: non propterea facit ipsam ceram substantiam: sed tantum facit illam quadratam vel rotundam. Similiter vt relatio Verbi terminet immediate vnionem humanitatis ad Verbum, quam essentia ipsa non terminat immediate, sufficit illam relationem non esse essentiam simpliciter, sed taliter modificatam, ratione cuius modificationis, seu modi taliter se habendi, consistit illi immediate vniri naturam humanam, eamque terminare hypostaticè. Quemadmodum ligno quadrato v. g. conuenit applicari adæquatè alteri quadrato ratione extensionis & figuræ quadratæ, & non ratione substantiæ ligni simpliciter, quæ posset esse in indiuisibili, possetque alias habere figuras, puta rotundam vel triangularem, secundum quam non posset adæquatè applicari quadrato, eique omnino adaptari. Denique vt creaturæ respiciant essentiam veluti principium suæ creationis, & non relationes personarum; sufficit essentiam simpliciter sumptam præscindere à relationibus, & ab illa, vt sic, creaturas habere originem.

53.
Repellitur
instantia.

Infrabis, quia si relatio Verbi producitur, non essentia: potest præscindi id quod producitur, ab eo quod non producitur. Nam & productum hoc ipsum præscindit, attingendo vnum, & non attingendo aliud. Item si relatio Verbi vnitur immediate humanitati, & essentia immediate vnitur: potest præscindi totum illud quod vnitur immediate, ab eo quod non vnitur immediate: ac necessariò præscinditur per mentem affirmatam, eo ipso quod dicimus relationem Verbi vniri immediate, & essentiam non vniri immediate. Quod enim includitur in affirmatione, præscinditur per affirmationem ab eo, quod non includitur in illa, imò etiam positiuè excluditur.

Ad primam partem argumenti Respondeo, quando modus rei tantum fit, aut producitur, non posse præscindi ex parte modi, id quod fit aut producitur, ab eo quod non fit neque producitur: & productionem non ita modum attingere, vt rem ipsam non attingat: non quidem illam producendo, sed taliter illam modificando. Ex. gr. quando cera de rotunda fit quadrata; fit figura, & non fit cera: figura tamen illa nihil est aliud, quam partes ceræ sic dispositæ: & effectio figuræ quadratæ ceræ ipsam attingit, quatenus partes illius sic disponit.

59.
Ad secundam partem eiusdem argumenti nego similiter posse præscindi ex parte modi, id totum quod vnitur immediate, ab eo toto quod vnitur tantum mediate, quando id quod vnitur immediate est tantum modus rei vnite mediate. Nihil enim illius modi sumi potest aut vniri immediate, in quo non imbibatur res. Quamuis res sumpta simpliciter & secundum se solam, non vnitur immediate: sed tantum vt taliter modificata, id est, secundum talem se habendi modum. Cum autem dicimus relationem Verbi vniri

immediate, & essentiam non vniri immediate: debet propositio resolui in sententiam modò explicatam: quæ scilicet essentia simpliciter sumpta non vnitur: sed quod essentia vt modificata per relationem Verbi vnitur immediate, ratione illius modi in quo ipsa imbibitur. Vnde essentia non includitur quidem, imò etiam positiuè excluditur ab affirmatione, sumpta simpliciter & absolute, qua ratione præscindit omninò à relatione: includitur tamen vt modificata, id est, prout ipsamet est talis modus se habendi, aut in illo imbibitur. Quare in forma Respondeo vltimo argumento: Quod includitur in affirmatione, præscinditur ab eo quod non includitur in illa, distinguo: si nullo modo includitur, concedo: Si aliquo modo includitur, nego. Essentia autem includitur in relatione, aut potius est ipsa relatio: non simpliciter sumpta, sed vt tali modo se habens, seu taliter modificata & contracta.

Dices, si essentia præscindit à relatione: quomodo relatio vnitur ipsa non præscindit ab essentia? Tam enim distinguitur relatio ab essentia, quam essentia à relatione. Et quæcumque sit distinctio inter aliqua duo, siue realis siue rationis, debet esse mutua ex parte vtriusque: æqualiter enim vnum illorum non est aliud: & per hoc formaliter distinguatur, quod vnum non fit aliud.

Respondeo, duplicem esse distinctionem, siue realem, siue rationis. Vnam, quæ duo distinguunt ab inuicem, vt totum à parte, vel includens ab incluso, vel superiore ab inferiore in eadem serie categorica. Et in his non est mutua præcisio. Nam totum includit partem, licet non includatur in parte. Et conceptus substantiæ includit conceptum entis: licet conceptus entis non includat conceptum obiectiuum substantiæ. Neque quantum distinguuntur vnum, tantum distinguuntur & alterum. Quia vnum illorum est aliquid alterius. Et ita etiam modus includitur in suo conceptu obiectiuo rem quam modificat: licet conceptus obiectiuus rei simpliciter, non includat modum. Altera distinctio est inter planè distincta & disparata. Et inter hæc datur mutua præcisio, vel etiam mutua realis separatio, si realiter distinguantur, & non sit aliunde, connexio vel dependentia essentialis inter illa.

60.
Secundum aduersariorum argumentum est, quia ex doctrina S. Thom. qu. 13. art. 4. ad concipiendâ & distinguendâ attributa diuina non plus sumendum est de perfectione entitatis diuinae, quam necessarium sit ad hoc vt entitas diuina respondeat attributis similibus creaturarum, quibuscum comparatur, & in ordine ad quæ diuinitas à nobis & inadæquatè concipitur. Atqui ad hoc vt concipiatur fecunditas diuina tanquam vis producendi solam proprietatem personæ producens, vt terminum formalem (quamuis totaliter & denominatiuè producat)

tota persona) non est necesse concipere essentia diuinā vt inclusam in tali virtute, sed sufficit ratio proportionata rei productæ, vt productæ formaliter: quæ res non est essentia, sed proprietates ab illa distincta, & posterior illâ. Ergo, &c. Atque hæc ratio multo plus habet roboris in eorum sententia qui in creaturis distinguunt realiter potentiam generandi à substantia generantis. Quæ manifesta est D. Thomæ doctrina, & Thomistarum omnium, aliorumque multorum, affirmantium substantias creatas non agere per se immediate, sed per accidentia. Quis enim dicat huiusmodi potentias accidentales includere essentialiter substantiam generantis per illas? Sed quamuis tantum ratione distinguatur, & probabiliter est: tamen in suo conceptu formali non dicit essentiam generantis vt talem: sed vim dumtaxat quâ viuens potest producere aliud viuens, ex seipso coniuncto, in similitudinem nature. Quæ vis est quidem in viuente ipsa substantia & essentia realiter: non tamen formaliter vt essentia est, sed vt est vis producendi. Similiter vis calefactiua caloris non dicit formaliter essentia caloris vt talem, sed vt vim calefaciendi, quæ abstractior & vniuersalior est, cum Soli, luci, vino, piperi, & Deo ipsi conueniat, possitque ab illis omnibus abstrahi communis conceptus calefactiui seu potentis calefacere. Sic etiam vis producendi viuentia ex viuentibus, abstractior est viuentibus creatis, cum Deo competat, suæque modo accidentibus, si quæ actiue ad generationem ipsam concurrunt, vt multi opinantur.

62. Respondeo, concessa Maiore argumenti propositi, nego Minorem. Cum enim proprietates personæ procedentis sit modus essentia, ipsam intrinsece includens in suo conceptu obiectiuo, vt ostendimus num. 51. & sequent. non concipitur ratio principii, ratio proportionata ex parte producentis, nisi ipsa quoque includat in suo conceptu essentiam. Vis autem generandi in substantiis creatis, & vis agendi in accidentibus, non est concipienda vt pure & præcisè vis sine vlla entitate quæ sit vis, & quæ agat, aut agere possit: quæque dicitur vis agendi, quatenus potest agere: sicut nihil concipiendum est vt pure fieri, aut pure factibile, non includendo, ne confusè quidem, aliquid quod fiat, aut fieri possit. Sed potentia generandi substantias, est aliqua substantia per se potens ad generandum, debetque ita concipi, vt bene concipiatur. Et potentia accidentium ad producenda sibi similia, est ipsa accidentia, quæ per se ipsa possunt alia producere. Quando autem plura conueniunt in eo quod habent vim producendi eisdem effectus, vt sol & ignis habent vim illuminandi, & lux & calor habent vim calefaciendi: possunt illæ entitates confusè concipi vno conceptu illuminatiui aut calefactiui. Sed tamen ille conceptus non dicit præcisè vim illuminandi aut calefaciendi: ita vt implicite saltem non

includatur in conceptu illo aliqua entitas confusè concepta, quæ sit vis illuminandi aut calefaciendi, quatenus per se potest illuminare aut calefacere.

Tertium, contraria opinionis argumentum est huiusmodi. Si Deitas est de essentia relationis, v.g. paternitatis, sequitur paternitatem non distinguere patrem à filio secundum totum esse paternitatis: neque secundum se totam, esse propriam patris: siquidem ratione Deitatis inclusæ esset identificata & communis patri & filio. Consequens est absurdum. Ergo & antecedens. Item sequeretur paternitatem, & alias relationes, non posse concipi in abstracto vt proprietates personarum, determinatiuas essentia, & constitutiuas personæ. Patet sequela, quia paternitas esset idem re & conceptu, quod pater. Nam pater nihil aliud est re & conceptu, quàm essentia & proprietates patris. Paternitas autem est illud idem, si includit essentiam. Denique sequeretur patrem intelligere & velle ipsa paternitate: quia valeret hic syllogismus: Pater intelligit Deitatem: sed paternitas est Deitas: Ergo pater intelligit paternitatem.

Respondeo ad primam partem argumenti, negando Minorem, neque enim absurdum est paternitatem non distinguere à filio realiter secundum id totum quod in suo conceptu obiectiuo includit: aut includere aliquid commune patri & filio. Ad secundam, quod posse nihilominus proprietates concipi & significari per modum abstracti, ad magis expressè significandum id quo vna persona differat ab alia, & per quod essentia determinatur ad constituendam personam: simili modo quo conceptus entis determinatur ad constituendam substantiam & accidens, per modos essendi per se, & in alio: in quibus modis ratio entis intrinsece penitus ac totaliter inbibitur, vt suppono ex vera philosophia, contra Vasquem cap. citato. Et quamuis pater sit idem re & conceptu, quod paternitas, quoad id totum quod est in re, & quod concipitur: potest tamen differre in modo concipiendi & significandi. Sicut differunt substantia vel accidens, concrete sumpta, à modis contentiuis ens, abstractè significatis, id est, à ratione essendi per se, vel essendi in alio: quæ modi expressè aut magis directè concipiuntur & significantur vno conceptu & nomine, quàm ratio.

Aliter respondet Gregorius in 1. dist. 26. qu. 1. & 2. vbi ait male concipi & significari proprietates nominibus abstractis. Sed merito ab aliis reprehenditur vt male improbus modum loquendi & sentiendi Patrum, Conciliorum, & totius Ecclesie. Nam sancti Patres frequenter loquuntur de proprietatibus diuinis in abstracto, sed nomine proprietatis: vt Athanasius dialogo 1. de S. Trinit. non longè post medium, vbi sic habet: *Essentia declarat communitatem: ex si quid est essentie proprium, id quoque commune est hypostasibus, quæ essentia subsunt. Hypostasis autem præterquam*

63.
Tertium
argumen-
tum.

64.
Relatio-
nes pos-
sunt concipi
& significari
nominibus
abstractis.

numerum admittit, proprietatem habet minime communem hypostasibus, quae essentia subsunt. Et Basil. lib. 2. contra Eunomium, Demonstratiui, inquit, proprietatum modi simplicitatem Dei non habent. Et paulo ante dixerat: Deitas est communis, paternitas & filiatio sunt proprietates. Et Cyrillus Alexandr. lib. 1. dialogi de Trinitate, longè ante finem, ubi dicit in patre & filio esse modum quandam & differentiam, & valde egrè diducibilem proprietatem utriusque. Et Damasc. lib. 1. de fide, cap. 10. cuius haec verba sunt, in his enim duntaxat hypostasi, is proprietatibus tres sanctae Trinitatis personae inter se differunt, non essentia, sed peculiari cuiusque personae nota distinctim distincte. Et cap. 9. circa medium, Quin illud quoque nosse interest, inquit, paternitatis, filiativis, & processionis vocabula, non à nobis ad beatam diuinitatem translata fuisse: verum contra, illinc ea nobis communicata, quemadmodum ait diuinus Apostolus, Propterca selecto genua mea ad Patrem ex quo omnis paternitas in caelo & in terra est: Similique modo de proprietatibus diuinis in abstracto loquuntur Concilia: vt Ephesinum parte 2. cap. 25. ubi illas vocat proprietates distinctiuas personarum: & sexta Synodus generalis aetione 1. ubi easdem appellat alteritates, & alteritas proprietates. Et Concilium Lateran. cap. firmiter: Haec sancta Trinitas, inquit, secundum essentiam una, secundum personales proprietates distincta. Et Concil. Rhemense art. 3. Cessimus, inquit, & confitemur solum Deum Patrem, Filium, & spiritum sanctum, aeternum esse. Nec aliquas omnia res, siue relationes, siue proprietates, siue singularitates, vel unitates dicuntur, vel alia huiusmodi, esse Deo, quae sint ab aeterno, & non sint ipse Deus. Ecclesia denique vniuersa in Praefatione Missae de sanctissima Trinitate sic dicit: Et in essentia unitas, & in personis proprietates, & in maiestate adoratur aequalitas. Propter quae omnia, opposita sententia Gregorii damnatur temeritatis à sanctissimis Theologis.

Ad tertiam partem argumenti Respondeo Maiorem sic distinguendam esse: Pater intelligit formaliter Deitate simpliciter sumpta, quatenus est virtus intelligendi, & ipsa intellectu: concedo: Pater intelligit formaliter Deitate, id est, eo omni quod est Deitas identice, aut quod includit Deitatem in suo conceptu obiectiuo, nego. Tum Minor similiter distinguenda est: paternitas est Deitas simpliciter sumpta, nego. Est aliquid includens in suo conceptu obiectiuo Deitatem, concedo, & nego consequentiam.

66. Quartum argumentum: Si relatio formaliter includit essentiam, sequeretur relationem non aduenire essentiae, vt eam determinet. Id enim quod determinatur ab aliquo sibi adueniente, non includitur in conceptu aduenientis & determinantis: alioquin adueniret sibi ipsi, & determinaretur à se ipso. Item sequeretur personam non constitui relatione. Quia persona nihil aliud est, quam essentia per relationem determinata & contracta: id ipsum autem esset relatio, siquidem

includeret essentiam. Sed persona non constituitur personam, ergo nec relatione. Et ita pater, qui est persona, non constitueretur paternitate, nisi in conceptu patris sit aliquid, quod non includatur in conceptu paternitatis.

Ad primum Respondeo, Relationes logice aduenire essentiae, illamque determinare, simili modo, quo modi essendi per se, & in alio, adueniunt enti, determinantque ad substantiam & accidens. Neque propterea idem simpliciter sumptum aduenit sibi ipsi simpliciter sumpto: sed idem vt modificatum aduenit sibi simpliciter spectato. Eodemque modo idem vt taliter se habens determinat seipsum simpliciter spectatum sine tali modo se habendi.

Ad secundum Respondeo, personam dici constitui relatione, quatenus relatio addit essentiae, modum taliter essendi: & persona non est essentia simpliciter sumpta, sed est essentia taliter modificata & contracta. Ita vt relatio addat aliquid essentiae simpliciter sumptae: & secundum hoc dicitur illam consistere in esse personae. Et consequenter ipsa persona dicitur eodem sensu constitui ex essentia & relatione: id est, non esse essentia sola & simpliciter sumpta, sed essentia tali relatione contracta & modificata. In forma igitur, distinguo Minorem. Id ipsum esset relatio ad quae sumpta, concedo. Sumpta secundum id quo supponit essentiam ratione prius, & quo illam modificat, quamvis intime inclusam & non mutuo praecisam, nego. Et addo idem argumentum fieri posse aduersus contractionem entis ad substantiam & accidens, aliaque inferiora, per modos aut differentias à quibus non praecindit motus praecisione, sed in illis omnibus imbibitur, quamvis vice versa modi illi aut differentiae non includantur in conceptu entis.

SECTIO VII.

An relationes personales distinguantur realiter inter se, constituantque personas realiter distinctas?

67. Quod relationes seu proprietates personales paternitatis & filiationis distinguantur realiter inter se, constituantque patrem & filium realiter distinctos: itemque relationes spiratoris & spirati distinguantur realiter ab inuicem, constituantque patrem & filium spirantes, distinctos realiter à spiritu sancto, de fide est, ex Concilio Lateran. cap. 1. & 2. de summa Trinit. & aliis testimoniis Scripturae & Conciliorum disp. 23. adductis. Idque ratio productionis realitatis & passivae inter patrem & filium, spiratorem & spiritum, exigit necessario: cum eiusdem ad seipsum productio vera & realis esse non possit. Vnde fit vt inter patrem & filium secundum suas proprietates sit realis oppositio

oppositio relatiua productis & producti, & neuter sit in ratione alterius, sed uterque ad alterum. Relatio vero spiratoris non habet quidem distinctionem realem à Patre & Filio, sed tantum à Spiritu sancto: quia nullam dicit oppositionem respectu Patris & Filij: sed potius pater, generando filium, constituit eum spiratorem secum, quatenus ei dat fecunditatem spirandi: habet tamen oppositionem & distinctionem ad Spiritum sanctum, ratione cuius Pater & Filius spirantes distinguuntur ab ipso. Vnde collige ex quatuor relationibus, paternitate, filiatione, spiratione actiua, & spiratione passiuua, tres tantum distingui realiter: videlicet paternitatem, filiationem, & spirationem passiuam. Spiratio vero actiua est idem re cum paternitate & filiatione, solumque distinguitur à spiratione passiuua.

Difficultas vero grauissima est, quomodo stet hæc distinctio realis, & oppositio relationum ac personarum, cum identitate essentia, & indistinctione proprietatum ab illa. Primo enim, præter ea quæ disput. 23. sect. 4. testigimus de contradictorijs in re ipsa verificatis, & de communicatione naturæ sine proprietate, quæ præsentibus difficultatibus applicari possunt: obicitur specialiter vulgatum axioma, Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se. Quod non est minus notum. Evidenter & naturaliter, quàm, quæ sunt æqualia vni tertio, esse æqualia inter se. Secundo, in syllogismo expositorio, Petrus est homo: Petrus est animal: sequitur vi formæ, quod aliquis homo sit animal: nempe ipse Petrus qui est vtrique. Ergo similiter, si essentia est pater, & est filius eadem numero & individualiter, sequitur quod aliquis filius est pater. Næ est par forma vis in quavis materia bonæ formæ syllogistica applicata. Tertio, distinctio quæ videtur ab intellectu non ab hærente, sed intuitiue & comprehensiue intelligente, est realis: quippe quia est in re; alioqui non cognosceretur ab eo qui rem cognoscit intuitiue & comprehensiue, sicuti est in re. Talis autem est distinctio personæ ab essentia. Deus enim videt in filio esse formaliter essentiam patris, non personam, idque realissimè. Ergo videt differentiam realem. Nam si hoc non videret: ergo videret eadem realiter & essentia, quod de persona: & nihil videret realiter conuenire vni, quod non alteri.

Ad leniendam difficultatem considerandum est primo, nos hæc agere de intrinseca constitutione Dei, insinuiti simpliciter, (quem superare caprum nostrum naturaliter euidens est, propter summam ipsius infinitatem, & limitationem intellectus nostri cæcutientis circa minima, vt circa continui compositionem, ventorum causas, & similia) & agere ex reuelationibus euidenter credibilibus, de obiecto quod euidenter est nobis incomprehensibile, vt naturalis ratio de Deo satis dicitur.

Tomus I.

Considerandum secundò, in hoc consistere mysterium Trinitatis, quod eadem essentia diuina simplicissima, & vnica, siue individualiter sumpta, sit identicè paternitas, filiatio, & passiuua spiratio, absque distinctione reali ab his tribus, aut eorum villo: hæc tamen tria distinguantur realiter inter se, nullamque habeant inter se vnionem & compositionem, sed potius habeant oppositioem relatiuam, & impossibilitatem identitatis immediatæ inter se: quamuis mediâtè in essentia omnes identificentur, & veluti confunduntur, quatenus essentia est simul vnum quic absolutum, & tria relatiua, absque reali distinctione relatiuorum ab absoluto, aut reali multiplicatione absoluti propter relatiua. Vnde fit, vt essentia sit aliquid latius patens, quàm singulæ personæ. Quatenus essentia identificatur & secum, & cum singulis personis: personæ vero non identificantur inter se. Et ita inuenitur essentia identicè in pluribus, & vniuersalior est, quàm singulæ personæ. Vnde secundo sequitur esse in Deo ipso, extra vllam comparationem ad creaturas, fundamentum sufficiens distinctionis virtualis, seu rationis ratiocinata, inter essentiam & personas, fundatam in ipsomet Trinitatis mysterio, & non tantum in connotatione, aut comparatione creaturarum plurium, quibus æquiualeat aut respondeat. Quatenus intra Deum, præcisè ab omnibus creatis sumptum, est essentia pluribus identificata, quàm personalitas. Et ex eo solo est fundamentum sufficiens distinguendi essentiam à personalitate: quod contra Vasquem, Becanum, & alios quosdam recentiores notandum est.

His præsuppositis, quod attinet ad contradictionem & communicationem, responsum fuit alibi, disput. 3. sect. 4. ad veram contradictionem, quæ est affirmatio & negatio præcisæ eiusdem rei, requiri vt non tantum sit de eodem realiter, sed etiam formaliter, considerato sub eadem ratione obiectiua. Ideoque licet in re idem sint animalitas & rationalitas Petri: tamen verum est sine contradictione, per animalitatem conuenire cum equo, per rationalitatem non conuenire. Imò quamuis addatur particula, realitas, vel à parte rei, & sic per animalitatem conuenire re ipsa cum equo, non per rationalitatem: tamen non est contradictio, quatenus sumitur subiectum sub diuersa ratione formali. Licet enim prædicatum affirmetur de subiecto secundum realitatem: tamen non affirmatur de illo nisi secundum vnã rationem obiectiuam, realem quidem sed inadæquatam, sub qua Petrus consideratur, & significatur nomine animalitatis vel rationalitatis. Rectè autem notat Molina qu. 28. artic. 2. disp. 3. nos quando loquimur de rebus præcisè & inadæquatè conceptis, sumere conceptus illos obiectiuos, & nomina illis significandis imposta, perinde ac si nihil aliud esset in re quàm id quod ita præcisè concipimus & significamus.

In quo consistit mysterium Trinitatis, cuiusque potissima difficultas.

In Deo est sufficiens fundamentum distinctionis virtualis, sine comparatione ad creaturas.

71.

Distinctio virtualis sufficit ad vitandam contradictionem.

Xs

72. Res. im-
pliciter
est
inadæqua-
te.

Ostensum quoque fuit, locis supra citato, in rebus etiam creatis, communicari aliquid inadæquate secundum unam rationem tantum, & non secundum aliam, quamvis realiter indistinctam. Ex. gr. lux vs. calefactiva calefacit: qua ratione se actuè communicat vs. calefactivam tantum, & non vt illuminati-
nam, aut exsiccativam: licet per eandem entitatem quæ est calefactiva, sit illuminatiua & exsiccatiua. Et anima rationalis communica se formaliter inadæquate partibus illis corporis, quas non informat quæ sentiens, aut quæ rationalis est. Sic ergo et alia exempla omittam, incredibile videri non debet, si eadem res, quæ est essentia & personalitas, communicetur inadæquate quæ essentia, & non quæ personalitas.

73. Explicatur
axioma,
Quæ sunt
eadem vni
tertio, &c.

Quod verò attinet ad vulgatum axioma, Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: ex quo sequi videtur, quod quemadmodum Pater & Filius & Spiritus sanctus sunt idem re cum vno tertio, nempe cum essentia, ita sint idem realiter inter se & sicut non distinguuntur realiter ab essentia; ita neque distinguuntur realiter inter se, sed esse penitus idem re inter se, vt sunt re idem cum essentia. Respondeo cum distinctione: Quæ sunt eadem vni tertio, esse eadem inter se, ea ratione quæ sunt eadem vni tertio: hoc est, si sunt eadem vni tertio inadæquate & secundum quid, sunt etiam eadem inter se inadæquate & secundum quid: eamque scilicet. Si autem omnino & adæquate & simpliciter sunt eadem vni tertio: sunt etiam eadem omnino inter se. Vel, vt alij distinguunt: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se in illo tertio. Vt verò in aliis & vsquequaque sint eadem, non est necesse vi illius identitatis, & axiomatis propositi.

74.

Iam verò Pater diuinus v.g. licet sit idem re cum essentia diuina: non tamen est idem adæquate & reciprocabiliter, siue cum omnimoda & reciproca identitate. Ita vt cui omni identificatur vnum, aliud quoque identificetur. Est enim identificatur Filio & Spiritui sancto, quibus tamen Pater non identificatur. Et essentia non tantum est in patre, verum etiam in filio & Spiritu sancto, ideoque scilicet pater & quasi vnus est filio & communis est, quam pater aut pateritas.

Dices persona, v.g. pater, non potest esse inadæquate essentia. Quia cum essentia sit simplicissima, non potest illi identificari nisi toti & adæquate sumpta. Eademque de causa non potest illi identificari in vno tantum, & non in aliis: siquidem duo in re non sunt, sed vnum simplicissimum. Quare distinctiones allate vane sunt, & materiae propositæ non potest applicari. Secundò, modus ille respondendi petiti principium, & enertit axioma propositum. Quando enim dicimus: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: facimus virtualem quandam allatione ex identitate cum tertio, ad identi-

tatem extremorum inter se. Ergo non debet poni in consequente, id quod supponitur in antecedente. Tertio, non potest capi quomodo quæ sunt re idè vni tertio, possint habere oppositionem inter se, quæ distinctionem realem afferat?

Ad primum Respondeo cum distinctione: Non potest identificari persona essentia, qui toti physice quodammodo & formaliter realiter, id est, non secundum partem & partem: concedo. Quin toti virtualiter & vniuersaliter, id est, sumptæ totaliter & secundum omnem communicabilitatem identicam, siue identificabilitatem: nego. Certe cum vniuersale, vt animal, dicitur esse identice Petrus, verum id non est sumendo animal adæquate secundum omnem suam vniuersalitatem & communicabilitatem identicam: sed tantum veluti secundum totam rationem formalem quasi intentionem suam: & non secundum omnem extensiuam. Natura autem diuina virtualiter & æquiuocaliter vniuersalis est. Sic etiam dum calor tactui, aut albedo visui communicantur, non vt inhæsiua (neque enim tactui & visu percipitur inhæsiua) communicantur quidem secundum totam realitatem, nulla parte dempta: non tamen secundum omnem rationem realem, neque secundum omnem communicabilitatem intentionalem.

Ad secundum Respondeo, axioma illud non continere illationem vllam per se, licet ex eo possit aliquid inferri: neque in eo fundari vim formæ syllogistica, vt male putant aliqui: sed in illis, *Dici de omni, & Dici de nullo: Tertium in quibus omni, Tertium in quibus nullo*: directe quidem & immediate, quatuor primos modos primæ figuræ reliquos vero, quatenus ad hos reducuntur. Ac denique vt meram & simplicem propositionem intelligendum est: alioqui falsum omnino est, si ex quacunque identitate etiam inadæquate, intelligatur inferri identitatem simplicem & totalem extremorum ad inuicem. Quamuis enim vt duo sint vnum aliquo modo, sufficiat vt sint aliquo modo vnum inter se: tamen vt adæquate & simpliciter sint vnum & idem, non satis est illud: sed oportet vt eamque esse adæquate vnum & idem cum tertio. Et alioquin in creaturis ipsis potest axiomatis falsitas deprehendi. Nam v.g. cum figura rotunda, & figura rectilinea, in eadem quantitate seu extensione fieri possint: neutra quidem differet realiter à quantitate: sed tamen non ita conveniunt inter se, quemadmodum cum quantitate. Et est sup. neutra repugnat quantitati, sed tamen vna repugnat alteri. Sicut ergo non est verum, Quæ sunt non repugnantia vni tertio, esse non repugnantia inter se: ita neque simpliciter verum est, Quæ sunt eadem vni tertio, esse eadem inter se, nisi eam modificatione & distinctione allata. Quamuis autem in creatis nulla sint quæ inter se realiter differant, quorum quodlibet sit re idem, etiam inadæquate cum aliquo

MARTINUS
NEU
D

vno & eodem, sine distinctione in re: tamen non sequitur quod neque in Deo possint talia reperiri quae distinguantur realiter, & tamen quodlibet eorum sit re idem cum vno. Neque verum est ex vi terminorum, quae sunt re idem cum vno & eodem, licet inadaequate: non posse habere distinctionem realem inter se. Nulla enim apparet repugnantia, ut quae sunt inadaequate idem, vni, sint inter se distincta & opposita. Similiter quae sunt aequalia vni tertio, sunt aequalia inter se: sed non plus quam aequalia, possuntque in aliis differre.

Ad tertium Respondeo, non esse parem rationem Petri, & essentiae diuinæ. Quia hæc non est terminus singularis per incommunicabilitatem identicam cum pluribus ab invicem distinctis, sed tantum per hæc ceitatem, id est, per incommunicabilitatem cum pluribus ab ipsa & in ipsa distinctis. At verò syllogismus expositivus consistere debet medio singulari, etiam per incommunicabilitatem identicam, & ne quidem virtualiter vniuersali. In forma itaque ad argumentum allatum sic responderi potest: Essentia est pater, adaequate, nego. Inadaequate, concedo. Essentia est filius, distinguo similiter: & nego consequentiam. Vel ut respondent alij, Essentia est pater, identice: essentia est filius, etiam identice, quoad essentiam: ergo filius est pater, identice similiter, quoad essentiam: id est, aliquid quod est idem cum filio, nempe ipsa essentia, est idem cum patre. Simili modo distinguendum est in his, & similibus syllogismis: Hic Deus est pater: hic Deus est filius: ergo filius est pater. Pater ingenuus non est filius: Hic Deus est pater ingenuus: ergo hic Deus non est filius. In quibus syllogismis medius terminus non distribuitur, id est non sumitur vniuersaliter & adaequate pro eo quod, pro quo sumi potest. Adhibito verò termino distributive, falsa est altera præmissarum. Nam in priori Maior est falsa, si dicas: Quicquid est hic Deus, est pater. In posteriori falsa est Minor si dicas: Quicquid est hic Deus, est pater ingenuus. Nam filius etiam est hic Deus, qui tamen non est pater ingenuus. Plura de his videri possunt apud Valsq. disput. 123. cap. ultimo.

Ad quartum, Concedo identitatem illam inadaequatam videri à Deo intuitiue, & distinctionem fundamentalem, ac virtuales essentiae à personis, ut diximus in fine sect. 3. idque sine vlla abstractione formali ex parte Dei, quasi verò præscindat formaliter ab aliquo cognoscibili, cognoscendo vnum sine alio. Sed nego videri à Deo distinctionem realem actualem & formalem à parte rei inter essentiam & proprietates. Verum sicut essentia est idem Deus cum singulis personis, sed prout est idem cum vna non est idem cum alia ex parte relatiui, quod ipsum nihil est aliud quam vnā relationem non esse aliam: ita Deus idipsum videt notitia omnino se adaequate rei, adeo ut res ipsa prout

in se est, simili modo representetur & obiectatur diuinæ cognitioni.

Quæres, an tres personæ diuinæ differant tantum numero? Respondeo differre plus quam numero, & plus quam duo indiuidua eiusdem speciei. Licet enim proprie non differant specie prædicabili, quia non sunt possibles plures patres, vel plures filij, aut Spiritus sancti; differunt tamen propriis rationibus quæ relatiue differunt: intelligendo per quidditatem, non essentiam communem, sed rationem cuiusque propriam. Etenim paternitas est secunditas fundata precise & immediate in cognitione essentiali, eique per se primo identificata. Filiatio verò est origo passiva relatiue illi opposita. Similiterque spiratio actiua est secunditas & origo fundata precise & immediate in cognitione essentiali, eique per se primo identificata: Cuiusmodi actiui & origini actiue opponitur relatiue origo & spiratio passiva Spiritus sancti. Manifestum est autem hæc rationes esse plus quam numero solo diuersas, & per illas plus differre personas diuinæ, quam si omnes earum relationes essent actiue tantum, aut tantum passiuæ, per viam solam intellectus, aut per viam solam voluntatis: omnes denique essent paternitas, aut filiatio, vel spiratio actiua, vel passiva.

79
Personæ diuinæ differunt plus quam numero.

SECTIO VIII.

Verum in creaturis reperitur similis identitas cum distinctione reali?

Hæc sectio instituitur ad refellendam nouam quorundam imaginationem, asserentium primo, non esse difficile intellectu, neque singulare & mirabile in mysterio Trinitatis, quod vna essentia sit tres relationes & tres personæ, realiter inter se distinctæ, & tamen indistinctæ realiter ab essentia: sed tantum quod essentia diuina postulet se in tribus personis, quarum prima sit improducta: secunda producatur à prima & ab vtraque producatur tertia. Secundo, in rebus creatis reperiri similem identitatem cum distinctione reali. Nam modus se habendi non distinguitur à re modificata: & tamen modi impossibiles eiusdem rei distinguuntur realiter inter se. Itaque habent identitatem realem in re cuius sunt modi, sunt enim omnes idem re cum illa. Et tamen habent distinctionem realem inter se. Nam circulus & quadratura eiusdem cercæ distinguuntur realiter inter se: & tamen sunt idem realiter cum cercæ. Quod sint idem realiter cum cercæ, ac nullo modo distinguuntur ab illa in re, supponunt ex doctrina de modis. Quod verò distinguantur realiter inter se, probant, quia illorum differentia ab ipsis brutis discernitur. Si enim canis v. g. cu-

80
Sententia affirmans.

bare volenti, occurrant globus & quadratum: omisso globo, eliger quadratum eamquam aptius ut in illo recubet. Item quia modi illi sunt impossibiles in eodem simul & semel. Nam cera eadem in eodem loco non potest simul esse rotunda & quadrata. At denique quia dant formaliter diuersas habilitates, suntque principia diuersarum actionum. Nam si cera est rotunda: est proximè apta ut celestiter circinuoletur, quod non habet ut quadrata. Tertio, hac doctrina præsupposita dicunt facile responderi posse argumento supra proposito, Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: hoc scilicet modo sumpto ex Gregorio Ariminensi: Quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, id est, sunt eadem res, siue non sint distinctæ res: concedo. Non sunt distincti modi se habendi: nego. Vel sic: Quæ sunt eadem vni tertio simpliciter, non sunt distincta inter se: concedo. Quæ sunt eadem vni tertio aliter & aliter se habenti, non sunt distincta inter se, nego. Personæ autem diuine, seu proprietates personarum, sunt idem cum essentia, non simpliciter, sed profert aliter & aliter se habeat. Alias verò solutiones quas nos dedimus post S. Thom. Guar. Molin. Vasq. & alios summos Theologos, aiunt potere principium, & euertere sensum illius axiomatis, repugnante lumini naturali. Aded illis nihil placet, nisi quod dixit à Nominalibus. Quam verò malè & inconstanter id dicant, videbimus paulò post. Placet enim has tres propositiones eodem ordine examinare: & ostendere primam esse falsam & improbabilem. Secundam parum sibi constare. Tertiam incidere in illud ipsum, quod in aliis inmeritò, & cum inaduerentia, vel inconstantia doctrinæ, reprehendit.

81. Quod ergo prima propositio sit falsa & improbabilis, patet, quia repugnat manifestè in regramissima, & in potissimo fidei mysterio, communi consensui sanctorum Patrum, nullo excepto qui aliter senserit à quorum consensu tam unanimi recedere in Scripturis exponendis vel, mysteriis fidei explicandis, temerarium est, quòd etiam erodendum, ut ostendemus in tractatu de fide. Repugnat etiam sensui Ecclesiæ & manifestè rationi, ut præbit ex sequentibus. Primum enim quòd repugnet communi doctrinæ sanctorum Patrum liquet ex his illorum testimoniis, & pluribus aliis, quæ breuitatis causa præterea.

Ex 88. Patribus probatur, non esse similitudinem in personis. Iacobus frater Domini in Liturgia, fere initio ait, singulariter esse in Trinitate lucem diuinitatis, quæ sine diuisione diuiditur: id est, quæ simul est una & multa. Gregorius Nyssenus in orat. Catechet. cap. 3. initio dicit esse ineffabilem profunditatem mysterij quomodo idem & cadat sub numerum, & non cadat: & diuisum cernatur, & comprehendatur in unitate: distinctumque sit ac discretum consisten-

tià & hypostasi: subiecto verò, id est, substantiâ vel essentiâ, non sit diuisum. Et in libro de differentia essentia & hypostaticos, Idem, inquit, & coniuictum, & separatum atque discretum diuisum, & quoddam quasi per enigma cogitamus, uolumus, & à communi sensu & opinione abhorrens: tum distri-men coniuictum, tum discretam coniuictionem. Ibidemque inter medium & finem libri sic habet: Vt enim in istis quæ oculis apparent, experientia ualidior, quæ ut contra dictum possit, videtur: ita in supereminentibus, caputque nostrum superantibus doctrinis, eâ comprehensione atque præceptione quæ per rationationes conuincitur, potior ac firmiter ista fides, quæ & in hypostasi separationem, & in essentia coniuictionem docet, id est, unitatem in essentia, & distinctionem in personis, quam supereminere, caputque nostrum excedere discretè affirmat.

Basiliius epist. 43. ad eundem Gregorium Nyssenum, paulò post medium: Tanquam in enigmate uolumus quandam insolite coniuictam discretionem, & discretam coniuictionem confirmamus. Anastasius Synaxia lib. 1. de recte fidei dogmatibus, in medio, Trinitatem uocat admirabili, etorsus uisione simul & diuisione subsistentem. Dionys. cap. 13. de diuin. nomin. post medium: Diuinitas, inquit, quæ omnia superat, unitatis & Triunitatis nomine celebrata, non est ut unitas & Trinitas, aut à nobis, aut ab aliquo alio eorum quæ sunt, cogitur. Et paulò post: Nulla autem monas, aut Trias, neque numerus, neque unitas, aut se unitas, neque quæquam aliud eorum, quæ aut sunt, aut cogita sunt, arcantur illi summa, omnique supereminis dignitatis, quod rationem omnem mentemque vincit, enunciant. Neque eius nomen est, neque ratio, sed in his ad quæ quis non potest secretis est. Augustin. lib. 1. de Trinit. cap. 3. fere initio affirmat, nec periculosus alicubi errari, nec laboriosus aliquid queri, quàm ubi queritur unitas Trinitatis, Pater, Filius, & Spiritus sanctus. Et tract. 39. in Ioann. Est aiquid ineffabile, inquit, quod uerbis explicari non potest: ut & numerus sit, & numerus non sit. Hoc est, ut explicat ibidem, sit numerus in personis, & non sit numerus in essentia.

Gregor. lib. 30. Moral. cap. 5. affirmat hoc mysterium unitatis essentia, & Trinitate personarum, reservari nobis intelligendum in patria. Et nimirum, non posse hac in uita nisi Enigmaticè cognosci per fidem captiuantem intellectum in obsequium Dei. Et Anselm. lib. de Incarn. Verbi cap. 6. prop. finem: Denegat, inquit, tria di. i. de uo posse, & unum de tribus, dum tria non di. aut u. de inuicem, sicut in his tribus personis & uno deo sumus: quoniam hoc inualis ribus non uidet, nec in Deo intelligere ualeat: sufferat: prauis per aliquod, quod intel. eclus eius penetrare non nobis, esse in Deo. Et paulò post: Credit aliquid in illo esse, quod in istis esse nequit. Bernard. lib. 5. de conside. par. cap. 7. in fine, Quis numerum neget? nam uerè tres sunt. Quis numeret rament? nam uerè unum sunt. Denique S. Thom. in 1. distinct. 33. qu. vnica artic. 1. ad 2. ait ge-

Prima propositio illius sententia impugnat.

Ex 88. Patribus probatur, non esse similitudinem in personis.

generatim, omnia similia sumpta ex creaturis ad explicandam hanc identitatem cum distinctione, plus habere dissimilitudinis, quam similitudinis: & omnino magis abducere à veritate, quam in mysterij intellectum inducere.

88. Ex his & similibus Patrum testimoniis evidens est quod probandum suscepimus: nempe propositionem illam, quam impugnamus, esse aduersam communi & vnanimi Patrum consensui. Ex quo sequitur esse pariter aduersam sensui Ecclesie & fidelium, qui non est alius in rebus fidei, quam vnanimis consensus Patrum, & Doctorum suorum. Contendo autem nullum ab illis quos modo impugnamus proferri posse, siue Patrum, siue aliorum Scripturam Catholicorum, ac ne quidem hæreticorum, qui contrarium asseruerit.

Denique quod repugnet etiam manifeste rationi, patet, quia summa & insuperabilis humano intellectui difficultas huius mysterij, & apparentem contradictionem præ se ferens, in eo consistit, quod in carnis simplicissima sit simul tres personæ, quæ distinguantur inter se realiter per suas proprietates, absque eo tamen quod illæ proprietates distinguantur ab essentia. Sunt enim realiter illa essentia simplicissima. Ex quo videtur sequi quod per idem realiter distinguantur & non distinguantur. Hac autem difficultate victa, minus laborat intellectus in admittendo, quod harum trium personarum vna sit inproducta, & alia producta. Si istes hinc etiam sequi apparentem contradictionem: nempe quod idem realiter sit productum & impro ductum: quia persona producta, est idem realiter cum essentia quæ inproducta est. Respondeo primò, hanc difficultatem non esse maiorem, quam priorem, quod scilicet idem sit vnus & multa realiter: sed in illam incidere, & in illam iam superatam esse. Secundò dico aduersarios hoc ipsum concedere creaturis, vt videbimus paulò post: cum aiunt modos non distingui à re modificata: & tamen censent ac docent passim, eos produci. Hinc enim sequitur, quando res aliqua modificatur tantum, puta quando cera de rotunda fit quadrata, produci modum, & non produci ceram: ad quod idem realiter esse productum & impro ductum, respectu huius actionis. Quare iuxta, duers. habemus exemplo ipsarum creaturarum non repugnare idem realiter produci & non produci.

86. Iam verò quod secunda propositio parum sibi consistit, cum asserit similem identitatem cum distinctione reali reperiri in creaturis, quando eadem res habet se aliter atque aliter modis impossibilibus, probatur quia argumenta quibus probantur aduersarij quod impossibiles eiusdem rei distinguuntur realiter inter se, æquè probant modos illos distinguuntur à re modificata. Quare sibi contradicunt, quando propter hæc argumenta affirmant modos impossibiles distinguuntur realiter inter se: & tamen negant distin-

gui à re modificata, non obstantibus iisdem argumentis, quæ id æquè conuincunt, si quid valent. Vnde euanescit tota illa imaginatio, quæ putat reperiri in creaturis identitatem & distinctionem similem illi quæ est in mysterio Trinitatis: cum argumenta quibus conuincuntur id probare, vel nihil valeant ad probandam distinctionem inter modos impossibiles eiusdem rei: vel æquè probent illos distinguuntur à re modificata. Atque ita dum probare volunt distinctionem ex parte modorum, destruunt identitatem, quam volebant esse ex parte substantiæ seu rei modificata. Hoc ita esse patebit inductione per argumenta alio modo proposita.

87. Aiunt primò, modos impossibiles distinguuntur realiter inter se: quia sensus vel ipsorum brutorum eos discernit. At qui videns est idem argumentum probat modum extensionis distinguuntur à re extensa. Nam sensus vel ipsorum brutorum discernit extensionem: id est, videt extensionem, & non videret rem eandem positam in indiuisibili. Item si canis cubare volenti occurrant duæ res extensæ; vna minus quam sibi sufficiat, & alia sufficiens; eligit istam quæ commodior est. Idemque faceret si res eadem posita esset in duobus locis, in vno magis, in alio minus extensa. Itaque discernit maiorem extensionem eiusdem rei à minori. Atque ita extensio distinguuntur à re extensa: quia visus illam discernit: & quando res fit extensa, vel magis aut minus extensa; acquirit aut perdit aliquid à se distinctum realiter: quia visus discernit differentiam extensionis maioris à minori: & non potest discernere, nisi realiter distinguatur, iuxta doctrinam Aduersariorum.

88. Aiunt secundò, modos illos esse simul impossibiles in eadem re & in eodem loco: quia non potest eadem cera, eodem in loco, esse simul quadrata & rotunda: adeoque modos illos distinguuntur realiter ab inuicem. At idem argumentum euidenter æquè probat extensionem distinguuntur à re inextensa & in indiuisibili posita. Quia non minus est impossibile rem esse simul & in eodem loco extensam, & positam in indiuisibili: siue res simul & seorsum esse in indiuisibili, & modo indiuisibili: quàm esse simul rotundam & quadratam.

Aiunt terciò, modos illos distinguuntur quia diuersas habilitates, suntque principia diuersarum actionum. Atqui etiam res extensa habet aliquam habilitatem, quam non haberet in indiuisibili posita. Exempli gratiâ, oculus positus in indiuisibili, non potest videre, neque recipere species obiectorum. Ergo extensio oculi distinguuntur ab oculo. Neque hæc imaginatio non minuit difficultatem mysterij: sed per apertam contradictionem identitatem illam cum distinctione reali essentia & personarum, (quæ à sancti Patres, vt antea vidimus, dicunt esse supra modum

mirabilem, ineffabilem, & Dei singulariter propriam ratione sua infinitatis excellentissima & illimitationis, propter quam potest esse vnum & multa, nec limitatur seu terminatur (sicā hypostasi & persona) illa, inquam, mirabilem identitatem extendit ad res quolibet creatas, etiam vilissimas. Nulla enim earum est, quae non possit simul modos repugnantes habere in diuersis locis, atque ita esse vna: multiplex realiter, simul & seorsim. Vna quoad substantiam: multiplex quoad modos: vt decent aduersarii de cera eadem tribus in locis posita: in vno, triangulari: in altero, rotunda: & in tertio, quadrata. Quin etiam aliqua naturaliter & sine miraculo possunt simul habere plures modos impossibiles, adeoque possent naturaliter esse vnum & multa realiter. Vt eadē anima rationalis quando in altera manu ascendit, & eodem tempore in altera descendit, & simul in capite mouetur circulariter: vel quando in membris diuersis corporis, habet diuersas figuras suae praesentiae localis, impossibile in eodem loco.

Adde praeterea, quod licet modi impossibiles eiusdem rei distinguerentur inter se realiter: maior tamen & solidior distinctio admittenda esset inter personas diuinas. Tum quia absurdum est, & inauditum, dicere tres personas diuinas non plus distingui inter se, quam Christum in Eucharistia positum in tribus hostiis: in vna rotundē, in altera quadratē, in tertia triangulariter. Tum etiam quia in diuinis est vera & realis productio: at modi puri & simplices non producantur: iuxta doctrinam eorum qui de illis melius & magis cohaerenter philosophantur. Alioquin quando res aliqua seipsam modificat, produceret modum suum: atque ita distingueretur realiter ab illo. Productio enim realis infert necessariō realem distinctionem: alioquin in diuinis non esset ratio cur persona producta & procedens distingueretur realiter, vt alibi ostendimus, & expresse docent Concilia Toleran. xi. Florent. & sancti Patres locis relatis à Didaco Ruio disp. 9. sect. 5.

Denique quod tertia propositio incidat imprudenter in illud idem quod male in aliis reprehendit: probatur, quia reprehendit in aliis, quod sic distinguant: Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se, in illo tertio, concedo: vel, si sunt eadem illi ad quae scripto & conuertibiliter, siue in tota sua virtuali vniuersalitate, concedo. Secus nego. Ipsa verò sic distinguit: Si sunt eadem vni tertio simpliciter, concedo. Si tantum vt taliter & taliter se habenti, nego. vel, Quae sunt eadem vni tertio, sunt eadem res, id est, non sunt distinctae res: concedo. non sunt distincti modi, nego. Quasi verò modus huius respondendi magis tollat difficultatem & repugnantiam apparentem, minusque petat principium, aut euertat sensum praedicti axiomatis. Nam, per aduersarios, modus illi sunt ipsamet res, neque ab illa distinguuntur à parte

rei, ac ne quidem ratione iuxta Apos. Nominales quos modò impugnamus. Ergo dicere quod sunt distincti modi, & non sunt distinctae res, est dicere quod est & non est distinctio secundum idem: quod quae personae sunt res, vt essentiae, & non sunt idem vt modi: cum tamen modi illi nihil sint aliud re & ratione, quam ipsa essentia. Item si nostra distinctio petit principium vel euertit sensum axiomatis: non minus petitur principium, vel euertitur sensus axiomatis, cum dicitur, Quae sunt eadem vni tertio simpliciter, sunt eadem inter se: Non autem sunt eadem solum vni tertio, vt aliter & aliter se habenti. Nam vis axiomatis in eo videtur consistere, vt probet esse eadem inter se, ex eo quod sunt eadem cum tertio. Nimirum quia impossibile apparet, non esse eadem inter se, si sunt eadem cum tertio. Et respondetur esse eadem illi, non simpliciter, sed vt taliter & taliter se habenti. Cum tamen essentia, vt taliter & taliter se habens, nec re, nec ratione differat ab essentia simpliciter. Ac proinde esset idem cum essentia, vt taliter se habente, sit idem re & ratione, & esse idem cum essentia simpliciter.

Adde quod falsum est personas diuinas non esse idem cum essentia simpliciter, quia libet etiam esse simpliciter Deus. Et ex Lateran. cap. Damianus, quae libet trium personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, siue natura diuina. Vbi not. Concilium dicere simpliciter & absolute quamlibet personam esse essentiam: cui propositioni Concilij contradicit ista aduersariorum, Persona non est essentia nisi vt taliter se habens. Si cum non est essentia nisi vt taliter se habens, falsum est dicere simpliciter & sine tali addito, quod sit essentia. Et tamen id Concilium asserit.

Idem dico de altero respondendi modo, quod sunt eadem res, sed non sunt idem modus: siue quod non sunt distinctae res, sed tamen sunt distincti modi. Cum enim modi, per illos, nec re, nec ratione distinguantur ab essentia: quomodo distinguuntur modi, cum non distinguatur essentia? Et quomodo non recte infertur esse idem omni modo inter se, quo essentia est idem cum modis: ac proinde personas non differre vt modos, aut per modos: cum non differant in essentia, cumque modi sunt penitus idem re & ratione, nulloque pacto ab ea distinguuntur? Adde esse falsum, & contra doctrinam Patrum & torrentem Theologorum, dicere tres personas diuinas non distingui vt tres res relatiuas, vt ostendimus sect. 12.

SECTIO IX.

An relationes, seu proprietates personales sint perfectiones, & quales?

Dico primò, Relationes seu proprietates personales, secundum id quod re-

Tertia propositio enunciam sententia non sibi consistat.

Conclusio
affirmativa
probat ex
D. Thom.

tionem, et virtualiter superaddunt essentiae
divinae, esse perfectiones veras, reales & po-
sitiuas, planeque necessarias, ut Deus sit
completus & perfectus substantialiter.
Probat primò ex D. Thom. q. 29. art.
3. ubi sic ait: *Persona significat id quod
est perfectissimum. Unde cum omnis perfe-
ctio sit Deo tribuenda, consequens est ut per-
sona de Deo dicatur. Atqui Deus est, perso-
na per tres relationes sine proprietates
personales constituentes naturam in esse
hypostatico. Ergo persona significans de
formali huiusmodi relationes, signifi-
cat aliquam perfectionem. Et quidem
talem ut Deum formaliter constituat in esse
perfectissimo, id est, in esse substantiali per-
fecto, & ultimo complexo. Persona enim
idem est, ac natura intellectualis seu ra-
tionalis, ultimo completa substantialiter,
& in esse totali atque perfecto constituta.*

194.

Probat
ex Patrib.Basil.
Grill.

Nazian.

Athanas.

Epiphani.

Probat secundò ex sanctis Patribus,
quorum plurima testimonia in hanc sen-
tentiam videri possunt apud Didac. Ruis.
disp. 29. sect. 3. & 4. Principia sunt quae
sequuntur. Basil. lib. 2. contra Eunom. inter
principium & medium. *si bonum, si pul-
chrum quod divina beatitudini Patrem esse: quo-
modo ergo à principio, quod decebat, ipsi non
aderat? Cyril. Alexand. lib. 2. thesauri cap.
6. in fine: Cum Pater semper perfectus sit, quid
prohibet aeternum cum ex ipso generare filium
sibi coaeternum? Et cap. 5. circa medium. Si
Patri filius coaeternus non est: necesse erit con-
cedere imperfectam aliquando fuisse sanctam Tri-
nitatem. Et lib. 2. Theauri cap. 1. Non po-
test esse perfecta Deitas, nisi filium habeat, &
fructum ex se pariat. Gregor. Nazian. orat.
37. ferè in initio, *si unum dicitis (Spiritus san-
ctum) audax hoc dicat, ne duo quidem superiori
loco collocet. Quae enim imperfecta Deitatis v-
tilitas? Imò quae Deitas, si imperfecta? Perfecta
autem quomodo erit, in qua ad perfectionem ali-
quid desideretur &c. quasi verò praeiiterit
Deo aliquando imperfectum extitisse, ac spiri-
tus expertem. Athanas. orat. 2. contra Arianos,
in medio, Res condita, si non sunt in
rerum natura, non diminuum conditorem. Proles
autem si non coaeternaliter existat cum patre, de-
trimentum afferat perfectioni illius substantiae. Am-
brof. lib. 4. de fide ad Gratian. cap. 4. prope
finem, *si aliquando, ut volunt (Ariani scilicet)
filius non fuit, quod negas dicitur, est non
fuit ergo in Deo aliquando perfectionis plenitudo
divinae, si postea processum generationis accepit.*
Simili discursu Epiphanius haeresi 60. col.
10. ante finem, probat nunquam fuisse pa-
trem sine filio, quia profecisset in perfeccio-
ne filium generando. Pater autem semper
perfectus est, & nunquam perfectione in-
digeret. Ideoque non potest profectum fa-
cere in veritate.**

Ex his Patrum testimonijs manifestè li-
quet ipsos intellexisse proprietates perso-
narum divinarum, quibus Deus con-
stituitur in esse Patris, Filij, & Spiritus
sancti, esse perfectiones: quandoquidem

Deus sine illis imperfectus foret: & si
in tempore illas acquisivisset, in perfe-
ctione profecisset, ut aiunt Patres sup. ci-
tati: esseque pariter absolute necessarias,
quandoquidem Deus sine illis nullo modo
esse poruit, nisi esset imperfectus, uti iam
Patres affirmant. Est autem absolute
impossibile Deum non esse, aut esse im-
perfectum. In quo differunt propieta-
tes personarum divinarum ab actibus
liberis & contingentibus divinae volunta-
tis & scientiae, quibus Deus carere po-
tuit absque imperfectione, cum non
pertineant ad complementum perfectio-
nis substantiae divinae, sicut proprietates
personales: sed sint duntaxat habitudines
quaedam, accidentariae logicè, ad obie-
cta in quae Deus, contingenter aut liberè
tendit, per modificationem quantitativam &
determinationem actus essentialis & ne-
cessarij circa eadem obiecta spectata in esse
possibili, iuxta ea quae diximus disp. 14.
sect. 2.

Probat tertio rationibus Theologi-
cis. Nam primò, proprietates illae sunt
rationes reales positivae ac divinae, Probat
ratio.
constituentes Deum in esse ultimo sub-
stantiali: suntque partim ad agendum no-
bilissimè, producendo, in quod tanti
principij perfectioni respondeat: partim
sunt terminus formalis productionum illa-
rum excellentissimarum, adeoque sunt ipsae
quoque excellentissimae. Item sunt ratio-
nes hypostaticae, & videmus terminus exi-
stentiae substantialis naturae divinae, ut dis-
putatione sequenti declarabitur: quod si-
ne dubio perfectio quaedam est. Si enim in
substantijs creatis perfectio est quod per
se subsistant, in eoque praecellunt acci-
dentibus, quae indigent subiecto, à quo
sustententur: quomodo non erit perfectio in
Deo quod per se existat trisubstantialiter?
Secundò, incredibile est mysterium
Trinitatis nullam in Deo perfectionem con-
nere. Cum enim esset illa multiplicatio
personarum in ente summè perfecto, si il-
larum, quatenus tales sunt, nulla est per-
fectio? Omnino nulla esset maiestas istius
mysterij, si personae, ut sic, essent merum non
ens. Imò evidenter est impossibile perso-
nas distingui realiter, si nihil sunt praeter es-
sentiam univocam & indistinctam. Et manife-
stum est quod quando dicimus, Deus est tri-
nus: affirmamus aliquid aliud, quod non af-
firmamus quando dicimus, Deus est unus. Id
autè quod affirmamus tali propositione, non
est negatio, sed positivum, & constitutum Dei
in esse personali trinali. Si autem est posi-
tivum; est ens. Et si est ens: est certè valde
perfectum: quippe quod est idem se Deus,
& est ex absoluta essentiali necessitate, Deus;
constituitur & distinguit in esse patris, filij &
Spiritus sancti. Tertio, quod Deus sit trinus
in personis, est speciale obiectum laudis, ado-
rationis, & amoris. Ergo est aliqua perfectio
ultra unitatem essentiae, & quidem singu-

laris & inimitabilis à creaturis. Antecedens quoad primam partem de laude & adoratione, patet ex Symbolo Athanasij: *unitatem in Trinitate, & Trinitatem in unitate veneremus*: & ex verbis Ecclesie in præfatione Missæ de sanctissima Trinitate, *Et essentia unitas, & in personis proprietates, & in maiestate adoretur æqualitas, quam laudant Angeli atque Archangeli, & Throni quoque & Seraphim, qui non cessant clamare quotidie una voce dicentes, sanctus, sanctus, sanctus &c.* Plura ad idem confirmandum ex sexta Synodo actione XI. Nicæna secundæ actione 3. Dionysio, Athanasio & Basilio, vide apud Didactum Ruis disp. 29. Sect. 6. num. 12. & tribus sequentibus. Quoad secundam verò partem de amore, probatur quia non est dubium, quin Deus sibi complaceat in eo quod est trinus in personis, quoddamque Pater Filium generat per fecunditatem intelligentiæ, & ambo spirant Spiritum sanctum per fecunditatem actus voluntatis. Confirmatur ex illis Dei verbis Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* Nam præcipuum obiectum illius complacentiæ erat, quod humanitas Christi esset unita hypostasi Verbi ævni, ex qua summam amabilitatem trahebat. Propter quam etiam digna erat adoratione, & æquali honore cum Deo, tanquam vna de personis sanctæ & adorandæ Trinitatis. Consentunt in hæc conclusionem Suar. lib. 3. cap. 9. num. 15. Vasq. disp. 122. cap. 2. Ruis disp. 29. & 30. & plures alij quos isti citant.

97.

Relationes
diutarum
personarum
non sunt
perfectio-
nes simpliciter

Dico secundò relationes, seu proprietates personarum diutarum non esse perfectiones simpliciter simplices. Quam assertionem puo manifestam esse supposita & bene intellecta definitione perfectionis simpliciter simplicis, sumpta ex Anselmo, Quæ melior ipsa, quam non ipsa, aut qualibet alia incompossibilis cum ipsa, cuilibet enti ens est: id est, quæ non repugnat vni alteri meliori aut æque bonæ in quolibet ente singulari, spectato iuxta rationem entis, & non iuxta propriam rationem specificam. Ita nimirum si ens habens talem perfectionem sit melius, & perfectius quolibet eam non habente. Quo supposito sic argumentor: Proprietates personarum diutarum repugnant alteri æque bonæ, in aliquo ente, nempe in aliquo supposito diuino. Paternitas enim repugnat filiationi, & spiratio æterna spirationi passivæ æque bonæ ac perfectæ: neque enim est melius esse Patrem, quam esse Filium; aut esse spiratorem, quam esse spiritum. Atqui perfectio simpliciter simplex non repugnat illi alteri æque bonæ. Ergo non sunt perfectio simpliciter simplex.

Dixi assertionem esse manifestam supposita & bene intellecta definitione perfectionis simpliciter simplicis, ab An-

Impugnatio
contra.

selmo tradita & communiter recepta: Nam contra illam peccare arbitror, & de nomine litigare, aut potius de significatis illi voluntarie per ipsos impositis, eos omnes qui dissentiant à proposita conclusione. Et qui dicitur præcisum conceptum substantiæ diuinæ disunctivè, esse perfectionem simpliciter simplicem; aut conceptum cõsumum & univocum personæ diuinæ abstractum à tribus personis diuinis: quia est melius cuilibet enti, et ens est, habere aliquam substantiam diuinam, quam non habere. Et enim definitio perfectionis simpliciter simplicis superius tradita, debet intelligi de perfectione vna & determinata: non autem de disuncto ex multis: tum quia disunctum proprie non est perfectio, sed perfectiones disunctivè significata aut concepta. Tum etiam quia sequeretur, hæc disuncta esse perfectiones simpliciter simplices: esse Deum, aut esse creaturam, & substantiam aut accidens, esse spiritum aut corpus. Quæ & similia sunt absurda & inaudita. Idemque dico de conceptu confuso & univoco personæ, abstracto à tribus personis diuinis. Qui conceptus non est vna perfectio realiter, sed tres confusè per modum vnius, imperfectæque concepta & significata hac voce, *Persona*. Neque verò conceptus confusi & univoci censeri debent esse perfectio simplex: vel secundum se propter rationem iam allatam: vel etiam secundum singularia à quibus abstrahuntur, nisi secundum illa, aut secundum illud eorum, quod huiusmodi est, ut sit melius ipsum, quam non ipsum, aut quodlibet aliud incompatible cum ipso cuilibet enti ut ens est.

Peccant similiter qui dicunt proprietates personales esse perfectiones simpliciter simplices comparatas ad Deum, vel ad essentiam diuinam, cui non sunt incompossibiles, & cui melius est esse Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, quam non esse. Quamvis enim tres relationes personales conveniant simul essentia diuinæ, sintque illi meliores, quam quilibet incompossibile cum illis: non tamè sunt tres simul vna perfectio simplex, nec quælibet singillatim, stando definitioni supra datæ perfectionis simpliciter simplicis, & vero eius sensui: Quæ scilicet est melior ipsa, quam non ipsa, aut incompossibilis cum ipsa, cuilibet enti quæ ens est indivisibiliter sumpto & singulari. Licet enim paternitas sit melior essentia & Deo: non tamè est melior cuilibet enti quæ ens est: quia non est melior Filio, quam filiatio cum ipsa incompossibilis. Tres quoque relationes simul sumptæ non sunt vna perfectio simplex: tum quia sunt vna perfectio individua, sed tres: definitio autem perfectionis simplicis, est rei vnius & individua, quæ melior ipsa cuilibet enti &c. Tum deinde quia impossibile est, ut tres simul conveniant cuilibet enti quæ ens est, sintque illi meliores quam non ipsa, aut

quàm aliâ impossibiles. Est enim impossibile ut concipiant Patri, vel Filio, vel Spiritui Sancto, sintque meliores cuiilibet illorū ut ens est. Ita scilicet ut Patri, quatenus ens est, melius sit esse simul intrinsicè Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, quàm esse Patrem tantum distinctum realiter à Filio, & à Spiritu sancto.

100. Peccant tertio, qui dicunt relationes diuinas, etiam prout comparatas ad singulas personas, esse perfectiones simplices, si intelligatur illud esse perfectionem simplicem, quod est melius habere, quàm non habere. Habere, inquam quocunque modo, siue tanquam intrinsicè constituens, aut aliter efficiens formaliter, siue tanquam possessum aut extrinsecè pertinet ad se. Quilibet autem persona diuina licet non constituitur intrinsicè relationibus sibi oppositis: illas tamen habet alio modo tanquam ad se pertinentes. Nam per circuminfectionem quæcunque sunt in vna persona, sunt alterius, iuxta illud Christi Ioan. 16. *Omnia que habet Pater, mea sunt.* & Ioan. 17. *Omnia mea tua sunt, & tua mea sunt.* Sicut enim fructus ab arbore pendens, ad arborem pertinet tanquam illius ornamentum: sic & multo magis Filius pertinet ad Patrem æternum, & Spiritus sanctus ad spiratorem. Ac vice versa, Pater pertinet ad Filium, & spirator ad Spiritum sanctum, tanquam illius principium. Et quicquid est vnius personæ proprium, est alterius, quia ad alteram est id quod est. Peccant, inquam, eo quod malè explicant, per, habere quomodo, inque, id quod dicitur in definitione perfectionis simpliciter simplicis, *que melior ipsa quàm non ipsa &c. cuiilibet enti ut ens est.* Verus enim sensus horum verborum est, quæ melior ipsa est supple; cuiilibet enti, in quo scilicet est, aut illud ipsum est per identitatem. Vt declarat auctor istius definitionis S. Anselmus in Monolog. cap. 14. cum addit paulò post; *Melius autè est in aliquo non ipsum, quàm ipsum: ut non aurum quàm aurum. Nà melius est homini non esse aurum, quàm esse aurum: quamuis forsitan melius esset alicui aurum esse, quàm non aurum esse, ut plumbo.* Et sæpius eodem capite repetit perfectionem simplicem esse illam quæ est melior quàm ipsius oppositum, ut sapiens, quàm non sapiens, aut quæ in aliquo melior est, quàm impossibilis cum illo, spectato scilicet ut ens est.

SECTIO X.

Soluntur argumenta contrariarum opinionum.

101. **C**ontra doctrinam traditam sectione præcedenti sentiunt non pauci. Quorum aliqui contendunt relationes personarum diuinarum non esse perfectio-

nes, ut Scoeus Quodlibeto 5. articulo 1. & 2. Caietan. 1. p. q. 28 art. 2. circa solutionem tertij. Molin. quæst. 3. art. 7. disp. 2. §. secundo, & est argumentum ad hominem: Bellarm. lib. 2. de Christo cap. 12. Becan. cap. 2. de Trin. q. 6. conclus. 2. Alij ex opposito contendunt esse perfectiones simpliciter simplices, ut Maior in 1. dist. 33. & 34. quæst. vnica prope finem. S. *Ad aliud dicitur*: Valentia in controuersijs lib. 2. de Trinit. cap. 12. Vasq. disp. 122. cap. 4. & Ruys disp. 30. sect. 9. num. 5. Sed isti nihil opponunt quod solum supra non sit.

Alicum argumenta hæc præcipue esse possunt. Primò, quia alioquin essent in Deo plures perfectiones diuersæ realiter. At qui perfectio diuina, ut pote suprema, est vnica. Ideoque Patres vitant nomen plurale, quando loquuntur de perfectione Dei. Secundo, sequeretur in vna personarum diuinarum perfectionem aliquam esse, quæ non esset in alia. Ex quo sequeretur personam illam esse imperfectam; quippe carentem perfectione aliqua, & quidem valde magna. Tertio, sequeretur plus esse perfectionis in tribus personis simul sumptis, quàm in vna, contra communem sensum fidelium, & contra illud Augustini lib. 6. de Trin. cap. 8. *Tantus est solus Pater, vel solus Filius, vel solus spiritus sanctus; quantus est Pater, Filius, & spiritus sanctus.* Quarto, si proprietates illæ essent perfectiones: essent infinitæ, & vna contineret aliâ. Quinto, sequeretur vnam personam esse alia perfectiorem: quia perfectiones illæ essent veluti speciem diuersæ: & idè inæquales: species enim sunt sicut numeri. Atque ita illa saltem quæ est omnium perfectissima, esset perfectio simpliciter simplex.

Ad primum Respondeo esse in Deo plures realiter perfectiones relatiuas, vnicam absolutam: eodemque sensu inæquales esse Patres, quorum plurimi agnoscunt in Deo plures substantias; & plures res: ut Anselm. lib. de Incarn. Verbi, cap. 3. *videlicet nomen Christianum id non conuenit: & D. August. lib. 1. de doct. Christ. cap. 5. & Hilar. lib. 7. de Trinit. multò post medium.* Quæ tamen malè à quibusdam citatur in eandem sententiam lib. de Synodis, post duodecimum Anathematismos Orientalium, quasi ibi affirmet nomina Patris, & Filij, & Spiritus sancti, non simpliciter, neque otiosa proponi, sed significare diuenter propriam vniuscuiusque nominatam substantiam, & ordinem, & gloriam: ut sint quidem per substantiam tria, per consonantiam verò vnum. Malè inquam, citantur verba illa, ut propria Hilarij, cum ab ipso tantum referatur ex expositione fidei Synodi cuiusdam Antiochena, ab ipsoque representantur paulò post.

Sicut autem dicuntur tres substantiæ, & tres res: ita etiam tres entitates relatiue dici possunt, tres vnitates, tres bonitates, tres quidditates, tres existentia, tres durationes,

102. Refellitur qui dicunt relationes diuinas non esse perfectiones.

103. Sicut in Deo plures realiter perfectiones.

tres perfectiones relatiuæ, & alia id genus, quæ æquivalent, ac necessariò vel includuntur, vel importantur, & multiplicuntur realiter in tribus relationibus realiter distinctis, videlicet paternitate, filiatione, & spiratione passiuæ: nam quartâ relationem, nempe spiratio actiua, non distinguitur re à paternitate, & à filiatione, sed illis duabus identificatur, sicut essentia identificatur omnibus. Quod autem ait Damasc. lib. 1. de fide cap. 9. paulò post initium, in proprietate Patris, quàm vocat innascibilitatem, non esse axioma, seu dignitatem: intelligit, præ Filio, cum quò Patrem ibi confert: aut negat tantum absolutam dignitatem, non relatiuam. Neque enim contradicitur illis, quæ subiungit cap. 10. Vbi agnoscit differentiam in diuinis personis secundum perfectionem subsistentiæ, atque Patrem, & Filium distingui perfectionibus personalibus.

104. Ad secundum Respondeo nullam in quavis personarum diuinarum esse perfectionem, quæ non sit in alia, saltem eminenter ratione essentia, in qua proprietates ipsarum personarum productiuam, & productarum continentur eminenter. Licet autem paternitas non sit formaliter in Filio, non idem Filius est imperfectus. Sicut neque Pater est imperfectus, quia filio non est formaliter in ipso. Neque Deus ipse est imperfectus, quia non est in eo formaliter ratio lapidis vel leonis. Nam ex negatione perfectionis impossibilis, eo modo quo est impossibilis, non oritur propriè imperfectio in eo qui illam habet perfectiori, & possibili modo: sed tantum ex negatione perfectionis debita, aut possibilis, etiam quoad modum, & nullo modo habitæ, neque formaliter, neque eminenter in re sumpta ad quæ prout est à parte rei, secundum totam realitatem suam.

105. Ad tertium Respondeo, quemadmodum quilibet trium personarum habet realem quandam proprietatem, quæ constituitur & distinguitur ab alijs: ita esse in quolibet formaliter proprietatem aliquam, quæ non sit formaliter in alijs. Vnde sequitur plus esse perfectionis secundum quid, extensiuè scilicet, in tribus simul sumptis, quàm in quolibet singulatim: non tamen simpliciter, & intensiuè, quia quilibet relatione essentia tantum continet eminenter, quantum Trinitas tota: quo sensu locus Augustini obiectus intelligendus est: Sic etiam Deus & mundus simpliciter sunt quid perfectius secundum quid, & extensiuè tantum, quàm Deus solus: quia mundus aliquas habet perfectiones, quæ non sunt in Deo formaliter, & non intensiuè, neque simpliciter & propriè: quia quicquid est in mundo perfectionis, continetur in Deo modo eminentissimo. Non dicitur autem aliquid perfectius propriè & simpliciter ex accessu perfectionis non simpliciter simplicis ad perfectionem simplicem, ipsam emi-

neret continentem.

Ad quartum Respondeo proprietatem diuinam esse infinitam in suo genere: at non simpliciter in omni genere perfectionis, loquendo de illis secundum id quod quodammodo superfluit essentia præcisè sumptæ. Neque propterea unam in alia contineri. Nam quod est infinitum in vno tantum genere, non propterea continet infinitum in alio genere. Imò ne quidem necessarium est, vt contineat quicquid est in illo genere, nisi sit infinitum in illo perfectissime, exhauriendo totam illius amplitudinem: quomodo Paternitas Dei patris est perfectissime infinita in genere paternitatis diuinæ. Nam alioqui creata lapidum multitudo aliqua infinita, & cæta dispositorum per lineam ductam ab Oriente in Occidentem, posset creari alia multitudo infinita lapidum à Meridie in Septentrionem, & alia: innumeræ illis parallelæ, aut secundum alias differentias innumeratas. Quare falluntur qui definiunt infinitum, extra quod nihil est.

Ad quintum Respondeo, non oportere vt species quæ non sunt absolute, neque habent naturam diuersam, licet quidditates & rationes proprias habeant diuersas, sint inæquales inter se, & vel maiores, vel minores, licet sint differentes: vt que in eo species vniuersim sint sicut numeri. Quod si proprietates diuinæ sunt aliqua reale, & quasi specie differunt, vt negari non potest, patiuntur eandem difficultatem aduersarij, quamuis negent esse perfectiones: in quos similiter cetera argumenta ab ipsis obiecta retorqueri possunt.

Dices videri per se notum, quòd esse principium sit perfectius secundum se, quàm esse principium: & dare esse alteri, quàm accipere ab alio: & esse à se, quàm esse ab alio. Pater autem ratione suæ proprietatis habet vt sit principium, & det esse alteri, & sit à se: ergo &c. Item negari non potest, quin Pater sit perfectior Spiritu sancto, & Filius similiter. Nā in Filio est duplex relatio. Vna, generationis passiuæ: altera, spirationis actiuæ. Quarum prior æqualis est in perfectione, spirationi passiuæ, quam solam habet Spiritus sanctus. Ergo Spiritus sanctus superatur à Filio altera relatione spirationis actiuæ. Idemque dic de generatione actiuæ, & spiratione actiuæ Patris, collati cum Spiritu sancto. Confirmatur, quia spiratio actiuæ spiratoris non est minoris perfectionis, quàm spiratio passiuæ spirati. Nam si non est perfectius spirare, quàm spirari: & dare esse, quàm accipere, saltem non est imperfectius. Ergo Pater & Filius, quæ spirantes, seu ratione spirationis actiuæ, sunt æqualis perfectionis cum Spiritu sancto. Atqui præter spirationem actiuam, habent proprias relationes, quibus inter se opponuntur & distinguuntur, generationem scilicet actiuam, & passiuam. Ergo eatenus superant perfectione Spiritum sanctum: Pater quidem, ratione ge-

Qualibet perfectio est in quolibet persona diuina formaliter vel eminenter.

In tribus personis diuinis plus est perfectionis, quàm in vna, extensiuè tantum.

nerationis actiua: Filius autem, ratione passiva.

109.

Persona diuina producens non est per se, sed quia persona producta.

Ad primum, nego antecedens. Id enim non est verum in perfectissimo illo modo productionis & communicationis qui est in Trinitate, in quo ex simplici & absoluta necessitate principium producit communicando eandemmet essentiam, in omni genere perfectionis infinitam, & identificatam cum termino formali producto. Terminusque productus existit ex absoluta necessitate ab intrinseco. Et tam necesse est ab intrinseco ut sit persona quae producit, quam ut sit persona producens. Quamque est necessarium ab intrinseco personam producentem esse secundam: tam est necessarium ab intrinseco terminum illius fecunditatis existere: ex intrinseca, inquam, ipsius termini perfectione: Nam ut alibi diximus, terminus fecunditatis generatiuae, aut spiratiuae, existit necessarium; non ex eo tantum quod habeat principium necessarium determinatum ad sui productionem: id enim esset habere tantum necessitatem ab extrinseco: sed potius terminus ille, seu persona diuina producta, per se, & quatenus talis est, atque ex intrinseca sua perfectione non minus habet necessitatem existendi per processionem ab illo principio: quam principium illud habeat intrinsecam necessitatem essendi & producendi. Talis autem terminus, tanta necessitate connexus cum suo principio, non illi subiectus, neque ab illo dependens, sed aequali necessitate absoluta existens, tamque illum inferens necessarium in existendo, quam ab ipso inferitur, debet omnino esse par & aequalis perfectionis cum suo principio. Et in tali modo productionis non est melius aut beatius dare quam accipere. Cum is qui dat, ideo sit ut det ex absoluta necessitate: neque sit magis propter se, quam propter terminum quem producit ex intrinseca & absoluta necessitate suae perfectionis.

110.

Personae diuinae quomodo sunt aequales.

Ad secundum responderi potest primo non esse inconueniens quod Pater, aut Filius, ratione vtriusque perfectionis comparata cum vnica Spiritus sancti, sit secundum quid extensius & improprie inaequalis, quamuis intensius & simpliciter sint aequales, quatenus quilibet continet eminenter, ratione essentiae, quamcumque alterius perfectionem propriam: quia consistat essentia diuina, in qua sunt omnes perfectiones vel formaliter, vel eminenter, etiam relatiuae. Vnde ex ea parte omnes personae sunt inter se aequales intensius & simpliciter. Sic etiam non est inconueniens quod Pater & Filius magis conueniant inter se secundum quid, quam cum Spiritu sancto: habeantque praeter identitatem naturae, conuenientiam in ratione productiui ad intra: quae conuenientia est aliqua perfectio, & non est in Spiritu sancto. Sane Patres Graeci non

dubitarunt dicere, Patrem esse maiorem Filio; non natura, sed ratione personae. Vt Nazianzenus orat. 3. de Theologia, longe a fine, Athanas. orat. 2. contra Arian. prope finem, Basil. lib. 4. contra Eunomium, Damascen. lib. 1. de fide cap. 9. & ex latinis Hilar. lib. xi. de Trinit. longe ante medium. Videri potest Clichtoueus super Damascen. lib. 1. de fide cap. 9. & 11. Et Suar. lib. 2. cap. 2. num. 6. vbi notat Patres aliquos intellexisse de Filio, vt Deo, inud Ioan. 14. Pater maior me est. Quod licet verum non existimem, neque consentaneum doctrinae supra tractatae: alioqui enim paternitas esset perfectio simpliciter simplex, quia melior ipsa quam filiatio ei impossibilis: idemque esset dicendum de spiratione aeterna respectu passiva: hoc tamen placuit annotare, ne quis timore trepidet, vbi non est timor.

Quod si adhuc videtur esse curius responderi secundum potest spirationem passivam, sicut responderi immediate & proprie relationi spirationis actiuae, tunc verò & mediare relationibus paternitatis & filiationis, quatenus de ratione Patris & Filij est dare & accipere naturam cum fecunditate spirandi: ita per se solam illis aequalere, & tantum conferre perfectionis Spiritui sancto, quantum oppositae relationes tribuunt personis Patris & Filij ipsi oppositis relatiue. Neque propterea spiratio passiva erit perfectio simpliciter simplex: quia non melior ipsa quam paternitas aut filiatio impossibilis, secundum id totum quod importat. Veraque enim importat spirationem actiuam ratione cuius, adaequate sumpta, aequalis saltem perfectionis est cum spiratione passiva.

SECTIO XI.

De relationibus personarum inter modi essentiae diuinae.

Respondeo affirmatiue cum Henrico 2. Rp. Summae art. 55. quaest. 6. Alenf. 1. p. 9. 44. in corp. Bonavent. in 7. dist. 1. p. 2. art. 1. q. 1. ad 3. Aureolo ad eandem dist. p. 2. art. 4. Ricard. dist. 32. art. 1. quaest. 1. Suar. lib. 4. de Trin. cap. 6. num. 4. Vasq. disp. 120. cap. 6. num. 27. in fine. Ruis disp. 12. de Trin. sect. 5. num. 3.

112.

Henric. Alenf. Bonau. Ricard.

Probatur primo auctoritate Patrum. Iustinus enim Martyr in expositione fidei de Trin. dicit haec omnia, ingenitum, genitum, procedentem, id est, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum; non ad essentiam accipere, sed ad modos subsistentiae, eo quod modus subsistentiae vocibus his exprimitur. Vt Pater a Filio iuxta subsistentiae modum differat, salua idem

Probatur relationes esse modos essentiae diuinae.

itate iuxta rationem essentia. Et Gregor. Nyssen. libro ad Ablaium *Quod non tres dii*, in fine, ait personas modo tantum separari, non autem naturam. Additque aliam esse rationem eius quod quid est: aliam eius quod quomodo est. Cyrill. quoque Alexandr. in Dialogo de Trin. lib. 7. prope medium, affirmat nominibus personarum Patris, Filij, & Spiritus sancti inesse proprietatem, non quae distinctam indicet, sed quae bene significet, quis modus existentiae singulorum nominatorum à nobis intelligatur. Similique modo loquitur Boëtius in libello *Utrum Pater, Filius, & Spiritus sanctus, de diuinitate substantialiter praedicentur*, prope finem, ubi sic ait: *Quod si personae diuinae sunt, substantia uero indistincta est, necesse est uocabulum quod ex personis originem capit, id ad substantiam non pertinere: sed nimirum ad modum existendi.* Plura in eandem sententiam Sanctorum Patrum testimonia refert Didacus Ruis sect. citata num. 7. & sequentibus.

13.
Concil.
Lateran.

Propatur secundò ex Concilio Lateranensi cap. *Damnatus*, ubi affirmat tres personas diuinas esse, consubstantiales, id est, habere eandem numero substantiam, & quod idem est, non differre substantiam. Ergo proprietates quibus differunt non sunt substantia, sed modus substantiae. Item ibidem definit Patrem, generando Filium, eam substantiam suam ei dedisse. Atqui non dedit illi paternitatem. Nam ut ait Concilium Florentin. in literis unionis, Omnia quae habet Pater, unigenito Filio suo dedit gignendo, praeter esse Patrem. Ergo paternitas non est de substantia Patris. Ergo superest ut sit modus substantiae Patris. Par autem est ratio de filiatione & spiratione, respectu Filij & Spiritus sancti. Et quamuis, ut a libi ostendimus, Concilium ibi nomine substantiae intelligat essentiam: ideoque hic locus non amplius probare videatur, quam proprietates, seu relationes non esse de essentia: ex his tamen eius uerbis, apparet Concilium intelligere id quod non pertinet in Deo ad essentiam, non pertinere etiam ad substantiam: & quod non pertinet ad quum est; non pertinere quum quod est, sed ad quomodo est. Nam idem Lateranense cap. citato sic habet: *Licet alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud, sed id quod est Pater, est & Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino.* Ergo paternitas, filiatione, & spiratio non sunt id quod est, ut neque sunt uinditas & essentia diuina. Alioquin enim Pater, Filius, & Spiritus sanctus non essent idem omnino quoad id quod est: quia non sunt idem omnino, sed realiter distinguuntur, quoad paternitatem, filiationem, & spirationem passiuam. Superest ergo ut pertineat ad quomodo est.

14.

Probatur tertio ratione. Nam in substantiis quibuslibet creatis, siue spiritualibus siue corporeis, uincibus aut inanimatis, mo-

du existendi per se, & uultimus terminus naturae substantialis secundum existentiam, qui subsistentia dicitur, non censetur esse de essentia & natura substantia: quomodo modum neque modus inherendi subiecto, proprius accidentium, & oppositus modo existendi per se, qui est proprius substantiarum, censetur esse de essentia siue natura accidentis. Unde color v. g. abstractus à subiecto, ut in speciebus Eucharisticis, dicitur habere nihilominus totam essentiam & naturam coloris. Et humanitas Christi, priuata propria & naturali subsistentia, habet nihilominus totam & integram essentiam siue naturam ueri hominis: Quare hypostasis non pertinet intrinsecè ad conceptum primarium & essentialiter naturam substantialis, neque ad eius complementum essentialiter: sed solum ad complementum hypostaticum: id est, ad hoc ut natura iam plenè constituta essentialiter, uultimò terminetur secundum existentiam, existatque modo connaturali, id est, per se & per simplicem uultum sui sufficienter non indigentis ad mixtum subiectum. Simili modo gignit relationes seu proprietates personarum diuinarum, quae uel sunt modi quibus subsistit natura diuina & uultimò terminatur secundum existentiam, ut paternitas, filiatione, & spiratio passiuam: uel aliquid illis simile & aequiuale, ut spiratio actiua: non pertinet intrinsecè ad conceptum primarium & essentialiter naturam diuinam, neque ad illius complementum essentialiter, sed ad hypostaticum dumtaxat, aut illi simile & aequiuale. Neque enim spiratio actiua debet concipi magis pertinere intrinsecè ad conceptum essentialiter, quam spiratio passiuam ipsi respondens.

Confirmatur primò, quia iuxta Sanctorum Patrum doctrinam proprietates & relationes personales non sunt de essentia, natura, uel substantia personarum diuinarum; sed circa illa considerantur, & personas secerunt atque constituunt in propria hypostasi; nominatque Patris, Filij, & Spiritus sancti, non sunt nomina substantiae, sed relationis, ut uideat est locis citatis sect. 4. huius disp.

Confirmatur secundò, quia natura & essentia diuina concipienda est, ut uideatque perfecta simpliciter: ita ut nullum attributum formaliter sumptum concipiatur esse intrinsecum & essentialiter, quod non sit perfectio simpliciter simplex, quam melius fit habere formaliter, quam non habere, aut quam habere aliam incompatibile euilberenti ut ens est. Hoc enim uidetur postulare perfectio essentiae diuinae, ut intelligatur continere unumquodque eo modo, quo melius est illud contineri: formaliter quidem, ea quorum formalis contentia melior est: eminenter uero, ea quae melius est eminenter tantum continere. Atqui relationes personarum diuinarum non sunt perfectiones simpliciter simplices. Ergo non sunt formaliter sumptae de conceptu primario & essentialiter naturae diuinae. Dixi relationes formaliter sumptae: quia non

non nego contineri eminenter in essentia diuina; & communicabilitatem, siue radicem virtuales, & fundamentum huiusmodi relationum, esse Deo essentiali. Quae radix est formaliter ipsa essentia diuina, excellentissime infinita, & talis, vt non terminetur adaequare vnica hypostasi, sed vltimius ad alias duas absoluta necessitate diffundi debeat.

116. Ratio cum relationes sint tantum modi essentiae diuinae extra conceptum eius primarium, esse quia non sunt communes tribus personis: Atqui tota essentia est illis communis: ergo &c. Quibus fauere videtur Boetius in libello supra citato initio, dicens, *Vna igitur substantia trium, nec separari vltro modo aut diffingi potest: nec velut partibus in vnum conuulsa est: sed est vna simpliciter. Quacumque igitur de diuina substantia predicantur, ea tribus oportet esse communia. Itaque erit signi, qua sint, qua de diuina substantia predicantur.* Huc vsque Boetius. Sed verum quidem & fide diuina certum est, eam essentiam esse communem tribus personis: & quicquid non est commune tribus, non esse essentiali. Verum superest, illis reddenda ratio, cur dicatur esse essentiali illud solum quod commune est. Fallunturque si putant Ecclesiam sine alia ratione vocasse illud solum essentiali: & gratis restrinxisse nomen essentiae seu naturae: damnasseque velut haereticos, eos qui ad eius placitum non ita restringerent, sed in sensu primae impositionis iam pridem a Philosophis & ab omnibus usurpato, nomen essentiae & naturae acciperent. Confirmatur quia si hoc esset tantum, ex placito Ecclesiae: ergo quamuis personae differrent penes intelligentiam, voluntatem, & omnipotentiam, aequae ac penes paternitatem, filiationem, & spirationem: non differrent penes essentiam seu naturam: quia non differrent penes aliquid commune tribus, & ex placito Ecclesiae nomen essentiae significat solum ea quae sunt tribus communia. Consequens autem est falsum, & contra sensum Patrum, & Conciliorum, affirmantium tres personas diuinas habere vnica intelligentiam, voluntatem, & omnipotentiam, eod quod habent vnica essentiam & naturam. Ita Concilium Lateranense, cap. Firmiter: *Tres quidem persona, inquit, sed vna essentia, substantia, seu natura, simplex omnino. Pater generans, Filius natus, & Spiritus sanctus procedens: consubstantiales & coequales, coomnipotentes & coaeterni, &c.*

117. Obijcies primò: simplicitas, infinitas, immanitas, & aeternitas, sunt tantum modi se habendi. Et tamen sunt de conceptu primario & essentiali Dei: sunt enim perfectiones simpliciter simplices. Ergo non sequitur relationes personales non esse de conceptu essentiali Dei, ex eo quod sint modi essentiae diuinae.

Satisfit obiectioni. Respondeo, id non inferri praecise ex eo

quod sint modi: sed ex eo quod sint tales modi, id est, vltimus terminus existentiae naturae diuinae per se subsistentis simpliciter, & constituta per relationes personales in triplici esse hypostatico: simili modo quo naturae substantiales creatae constituuntur in esse hypostatico per suas subsistentias, quae non sunt de complemento essentiali naturae. Quo autem sensu immanitas & aeternitas sint essentialis, diximus suo loco, disput. 5. sect. 4. num. 19. Nimirum sumpti pro exigentia & absoluta necessitate, diffusionis substantiae diuinae, & durationis vnde quaque interminata, & interminabilis, per quam potest, sine sui mutatione, esse praesens localiter, & coexistere, quibuslibet rebus, vbicunque & quandoocumque creabilibus.

Obijcies secundo, Relationes personarum diuinarum non esse pure hypostaticas, sed esse quoque mirabiles fecunditates, & principia proxima processionum, vel earum terminos illis aequivalentes. Ergo non est par ratio de illis vt excludantur a conceptu essentiali, ac de creatis subsistentiis quae sunt pure hypostaticas. Confirmatur, quia ex Aristotele 2. Phys. Natura est principium motus & quietis eius in quo est primò & per se, & non secundum accidens: id est, natura est principium primum & substantiale operatio, num rei conuenientium. Atqui paternitas & spiratio actiua sunt principium substantiale & primum, imò vnicum, processionum nobilissimarum Filij & Spiritus sancti: Ergo sunt natura. Confirmatur secundo, quia si omnipotentia, quae est principium producendi creaturas, est natura in Deo, aut attributum naturale & essentiali: maior est ratio vt principium producendi Filium & Spiritum sanctum, infinite excellentius, & habens terminum infinite praestantius, sit natura vel attributum essentiali Deo. Confirmatur tertio, quia vt diximus disput. 3. num. 61. illud totum est essentiali, quod significatur nomine rei substantiali, & est in tali re magna considerationis, atque illi intinsecum. At relationes significantur nominibus substantiabilibus Patris, Filij, & Spiritus sancti, suntque inis intrinsecas, & magna considerationis: Magnum enim est, & supra omnem estimationem, producere & produci personam diuinam, constituitque in esse producentis aut producti formaliter per huiusmodi relationes.

Respondeo, relationes diuinarum personarum in eo quod differre ab hypostaticis creatis, quod non sunt pure hypostaticas, & puri termini existentiae naturae diuinae: sicut & in eo quod non sunt pure modi, sed sunt etiam res excellentissimae, vt dicemus sect. sequenti: & illae quae non sunt à se, vt filiatio & spiratio passiva, sunt per realem productionem; contra quam

119. Relationes diuinae non sunt pure hypostaticas, nec pure modi.

Satisfit obiectioni.

modi creaturarum, qui non sunt per productionem, sed vel per simplicem motionem localem, vt extensio, figura, vbi, & motus localis: vel alio genere actionis, non produciunt nouam entitatem aut entitatem: sed tantum modificationem alicuius entitatis, naturam vel tempore preexistentis, vt aliter se habeat quam sit illi essentialiter se habere. Quare relationes illae sunt quid perfectius & solidius, quam puri modi creaturarum. Non sunt, inquam, relationes diuinae purae hypostases, & puri termini existentiae naturae diuinae, habentes tantum id quod praecise & expresse significatur nomine hypostasis, abstracto a Deo & a creaturis: aut tantum aliquid diuocae vel analogice commune cum illis, per similitudinem, in eo consistentem, quod relationes diuinae non aliud habeant, quam terminare pure naturam diuinam, esseque modos per se existendi: sicut hypostases creaturae nihil aliud habent. Sed relationes diuinae sunt hypostases tales, ex modo speciali hypostasis proprio naturae diuinae, & creaturis incommunicabili: terminantes scilicet naturam diuinam secundum existentiam, eo modo quo terminari potest & debet, nempe tripliciter realiter. Id est, ita vt ab vna hypostasi non terminetur adaequate, sed aliis duabus realiter distinctis communiter. Quae realis distinctio, & modus terminandi inadaequate, non potest esse absque reali oppositione originis inter hypostases. Quare et propria ratione hypostasis diuinae, & modi terminandi naturam illam excellentissime infinitam, debent habere inter se oppositionem originis per relationes producentis & producti.

120.
Naturae de
suo inicio ex-
plicatur.

Ad primam confirmationem Respondeo, Aristotelem loco citato per, naturam, non aliud intelligere, quam materiam & formam substantialem, corporis naturalis, vt exponunt meliores interpretes. Extendendo autem nomen naturae, propter similitudinem, ad essentiam cuiusque entis substantialis, siue simplicis siue compositi, spiritalis aut corporis, dico, sicut nomen naturae, sumpto pro materia & pro forma substantiali, non debet intelligi aut comprehendere substantiam materiae & formae substantialis: sic neque nomine naturae leuius sumpto pro essentia cuiuscumque alterius substantiae. Quamuis hypostasis alicuius substantiae, nempe diuinae, sit ex propria ratione principium vel terminus alicuius processionis nobilissimae. Ita tamen vt non sit primum in persona cui incipit, neque in illa primum sit, id est, tanquam ratio primaria & praecipua: sed sit tantum complementum hypostaticum eius quod primum est.

121.

Ad secundam confirmationem Respondeo differentiam, scilicet, quia omnipotentia non est propriae hypostatica ex sua speciali ratione: sicut est fecunditas generandi. Virtus autem spirandi aequalet illi fecunditati generandi, & de illa similiter philosophandum est, deque terminis formalibus vtrique

respondentibus in Filio & in Spiritu sancto. Ad tertiam Respondeo in eadem disput. & numero, additum esse, nisi quid specialiter repugnet, propter quod tale significatum debeat excludi a conceptu primario & essentiali rei cuiusmodi est, quod sit vltimum complementum naturae substantialis in esse hypostatico.

SECTIO XII.

An relationes diuinarum personarum sint plures res?

Respondeo affirmatiue: idque tam certum esse existimo, vt non possit absque temeritate negari. Primum, quia hic est vniuersalis consensus fidelium, vt testatur S. Anselmus lib. de Incarnatione Verbi cap. 3. Nemo, inquit, Christianus confiteatur Patrem & Filium secundum haec duo propria, id est, per substantialitates Patris & Filij, esse vnam rem, sed duas. Et inferas addit, duabus rebus intelligendas esse duas relationes. Sensui autem totius Ecclesiae, praesertim in re tam graui, conuadecere, vt minimum, valde temerarium est.

Secundo, quia Theologi omnes in eo consentiunt, vno tantum aut altero excepto, vt testatur Suar. lib. 3. de Trin. cap. 6. num. 2. & Didac. Ruis disp. 26. sect. 1. vbi duos tantum excipit, Henricum, & Gregorium. Ita vero expresse docent S. Thom. q. 30. art. 1. & 3. in corp. & q. 39. art. 3. ad 3. & in 1. dist. 25. quaest. vnica art. 4. Magister in 1. dist. 25. s. Sciendum: S. Bonauent. Ricard. Durand. & alij ad eandem distinct. Alensis 1. p. q. 49. membro 3. Gabriel in 1. dist. 27. q. 1. art. 2. litera C. Cypreol. dist. 29. q. vnica, art. 3. ferè initio, Torres & alij D. Thomae interpretes, ad q. 39. art. 3. Vasq. disp. 122. cap. 3. & 7. Suar. & Ruis supra, Granadus tracta. 5. de Trin. disp. 1. sect. 2. Cuniga. disp. 14. dub. 1. membr. 2. num. 1. Bellarminus lib. 2. de Christo cap. 8. & 16. & alij Recentiores, affirmantes communem consensum, quod licet tres personae diuinae sint vna res, vt definit Concilium Lateran. cap. Damianus, vna, inquam, res absoluta, id est, vna substantia, essentia, vel natura diuina, vt Concilium ibidem exponit: possunt nihilominus verè dici esse tres relationes, propter realem distinctionem trium proprietatum hypostaticarum, paternitatis scilicet, filiationis, & spirationis passivae. Quae licet sint modi quidam diuinae essentiae, hoc tamen non obest quò minus possint dici res: quia multò maiorem consistentiam, soliditatem, & excellentiam habent, quam ea quae appellantur proprie res in creaturis. In eoque consistit maiestas & insecutabilitas huius mysterij, quod eadem simplicissima res absoluta, est tres relationes, realiter distinctae inter se, & indistin-

et ab illa eadem & vnica re simplicissima.

121
Probat
ex Patri
buli.

Tertio, quia idem est communis Patrum consensus, cui in rebus ad fidem pertinentibus, contradicere nequit sine temeritate. S. Anselm. lib. de Incarnat. Verbi cap. 3. multo post initium: *Nihil prohibet inquit, dicere duas personas, Patrem & Filium, esse duas res: si tamen intelligatur cuiusmodi sunt res: non enim sic sunt pater & filius duae res, ut in his duabus rebus intelligatur eorum substantia, sed eorum relationes.* Alexander Alexandrin. & Theodoret. locis relatis à Didaco Rois supra, dicunt Patrem & Filium esse duas res indiuisas. & Propter substantias, tres res eandem essentiam. S. Augustin. lib. 1. de doctrina christiana cap. 5. *Res igitur quibus fruendum est, Pater & Filius & Spiritus sanctus est.* Et S. Hilarius lib. 7. de Trinit. multo post medium, exponens illud Ioan. 10. *Ego & pater vnum sumus, sic ait: Ego & pater vnum nomen sum, vnum vero natura professio est.* Si autem relationes Patris & Filij non essent plures res: aut si pater & filius essent vnica res, tam relatiue, quam absolute: non magis possent dici esse *Dij*: quia nomen substantiuum, res, non magis potest multiplicari, quam substantiuum, *Deus*, ut patet ex decendis disp. 34. sect. 1. Alia plura testimonia Patrum addemus, paulo post.

125
Probat
ex Conci
liis.

Quarto, idem docent Concilia pluribus locis, ut Synodus sexta generalis. actione XI. vbi Sophronius in epistola professionis fidei à Concilio approbata post, actione XIII. sic ait: *Vnum haec tria, in quibus est Deitas, predicamus: & tria vnum, quorum est Deitas, annunciamus.* Et Nicenum secundum actione 3. in professione fidei Tharasi, approbata ab eodem Concilio, dicit esse *Secundum singularitatem personarum tria adoranda.* Et longe post, in exemplari Litterarum Theodosij addit, *Vnum haec tria in quibus diuinitas predicatur.* Concilium quoque Rhemense supponit esse in Deo plures res, plures relationes, proprietates, singularitates, vel vnitates; addens contra Porreianum illas esse ipsummet Deum: ita scilicet ut tres illae res & proprietates relatiue distinctae realiter inter se, identificentur tamen cum essentia: sitque Deus simul tria secundum illas, & vnum secundum essentiam. Quem loquendi modum praedicta Concilia receperunt à sanctis Patribus. Ut à S. Martiale epist. 1. ad Burdegalenses, cap. 10. in fine, vbi sic ait: *Hac in personis tria diuisa, in diuinitate vnus Deus indiuisus est.* Ambrosio in Symb. Apost. cap. 2. *Vna est in tribus Deitas: & tria sunt in quibus, vna Deitas.* August. libro 6. de Trinit. cap. 8. *Ne non intelligeremus Deum nisi ipsa tria simul, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum.* Grego. Nazianz. orat. 32. post medium, *Vnum quantum ad essentiam, tria quantum ad hypostases sine personas.* Et denique idem Nazianz. ibidem, & orat. 29. & Augustinus lib. 7. de

Trinit. cap. 4. dicunt ad haeresim Sabelianam pertinere, dicere personas diuinas, non esse tria quadam. Si autem sunt tria quadam: sunt tria aliqua: ergo tres res. Nam res & aliquid conuertuntur, idemque significant apud omnes: Atque ut recte ait S. Anselmus lib. de Incarnat. Verbi cap. 3. paulo post initium, *Solemus vsu dicere rem, quidquid aliquo modo dicimus esse aliquid.* Qui autem dicit de Deo patrem aut filium: aliquid de eo dicit: & omnes sciunt in Deo patrem non esse filium, & filium non esse patrem. Ac proinde patrem esse aliquid quod non est filius: & patrem ac filium esse duo aliqua, ac proinde duas res, quia res & aliquid conuertuntur, & idem significant.

126
Probat
ratioc.

Quinto, his addi possunt rationes Theologicae. Quilibet enim persona diuina est realiter distincta ab alijs. Ergo est res distincta: adeoque plures personae sunt plures res distinctae. Omnis enim distinctio realis est inter res quarum vna non est alia. Secundo, omnis vera & realis productio terminatur ad ens verè & realiter existens. Ergo productiones Filij & Spiritus sancti, quae sunt verae & reales, terminantur formaliter ad Filium & Spiritum sanctum, qui, ut res sunt, producantur, & non secundum essentiam. Ergo Filius & Spiritus sanctus, quae tales, sunt ens verè & realiter existens, ac non tantum secundum essentiam. Quicquid autem est ens verè & realiter existens, est res: ergo Filius & Spiritus sanctus, in quantum tales & in quantum distinguuntur ab inuicem, sunt res: adeoque sunt distinctae res. Tertio, res illae, quarum vna verè negatur de alia prout est à parte rei, sunt multae & distinctae. Atqui Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sunt res, quarum vna verè negatur de alia prout est à parte rei. Ergo sunt res multae & distinctae. Maior est euident. Minor quoad primam partem, quod scilicet Pater, Filius, & Spiritus sanctus, sint res, etiam formaliter, tales & ut distincti, patet ex Concilijs, & Patribus supra citatis. Quoad secundam verò partem, quod scilicet vna negatur de alia, prout est à parte rei, est de fide. Nam Pater non est Filius, & neuter est Spiritus sanctus. Item sunt tres realiter Ioan. 5. v. 7. Ergo sunt realiter distincti. Ergo realiter vnus non est alius.

127
Argumen
contra
trinitatem.

Obicitur primo illud Hilari lib. 3. de Trin. prope finem: *Andis, Pater & ego vnum sumus. Vnum sunt scilicet is qui est nihil habens, quod non sit etiam in eo à quo est.* Secundo, hi duo termini, entitas, & essentia, sicut ab eadem origine formantur: ita non differunt significatione. Ergo si in Trinitate sunt tres entitates, sunt tres essentiae. Est autem falsum & haeticum dicere quod in Deo sint tres essentiae: Ergo etiam haeticum est dicere tres in illo esse entitates. Tertio, id omne singulare quod est realiter simplex

& vnum numero, est indiuisum in se, & diuisum à quocumque alio. Sed res aliqua singularis & vna numero & simplex, est in Trinitate: ergo illa res est indiuisa in se, & diuisa à quacumque alia. Iam verò ea res quæ est indiuisa, est vna & non plures res: ergo contradictorium est quòd aliquid sit vna res simplicissima, & tamen sit tres res distinctæ. Quartò, vna quælibet summa res est quæ veraciter est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, inquit Lateranense cap. Damianus. Si autem vna, ergo non tres. Rursus ibidem paulò post: Licet alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus, non tamen aliud: sed id quod est Pater, est & Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino. Si autem sunt idem omnino, non sunt distinctæ res. Et si non sunt aliud, non sunt alia res. Hi enim duo termini æquivalent.

128.
Solutur
primum
argumentum

Ad primum Respondeo, Hilarius intellegere esse vnum in essentia: & nihil essenziale haberi ab vno, quod non sit etiam in eo à quo est: inò etiam nihil proprium & relatiuè oppositum, quod non sit etiam in eo, à quo est, eminenter ratione essentia, in qua continentur omnes proprietates & relationes personales. Dicere autem nihil omnino haberi ab vno formaliter, quod non sit etiam formaliter in eo à quo est: idem esset ac dicere, filiationem & spirationem passiuam esse nihil: quia filio & spiratio passiuæ non sunt formaliter in patre & spiratore. At impium est dicere proprietates illas Quinas nihil esse, longèque alienum à mente S. Hilarij, qui vt supra vidimus num. 124, ait, nomina patris & filij esse nomina rerum.

129.
Secundum
argum.

Ad secundum Respondeo, nomina entitatis & essentia non differre significatione, si sumantur cum eadem proportionem, id est, cum eadem amplitudine vel restrictione. Alioqui enim si nomen essentia strictè sumatur, solet præsertim in hac materia pro prima ratione suppositi, quæ pater dicitur natura, ergo esse propterea plures essentias, licet sint plures entitates, aut plures res, sumendo rem & entitatem latius quàm pro illo conceptu. Si autem sumatur essentia, vt aliquando fit à Philosophis, pro quidditate re cuiuslibet, seu propria ipsius ratione intrinseca: hoc modo sicut sunt plures relationes, sunt & plures essentia relatiua, id est, plures quidditates & rationes propriæ huiusmodi relationum: quemadmodum sunt plures res aut entitates relatiua.

130.
Tertium
argum.

Ad tertium Respondeo, quælibet rem singularem simplicem & vnam numero, esse indiuisam à quacumque alia quæ non est ipsa. Sed in eo consistere maiestatem mysterij Trinitatis, quòd sicut in illo est verè & realiter vnitas & Trinitas, sine distinctione vnitatis à Trinitate: ita est res vna numero singularis & simplex, indiui-

sa in seipsa, & diuisa à quacumque alia quæ non est ipsa: realiter tamen identificata tribus relatiuè oppositis, & distinctis realiter inter se, indistinctis verò ab illa. Itaque in forma distinguo. Minorem. Ea res quæ est indiuisa, est vna & non plures. Vna absoluta, & non plures absoluta: concedo. Vna absoluta, & non plures relatiua, cum ipsa identificata, nego.

Ad quartum Respondeo, Concilium Lateranense per illam vnam summam rem, quæ veraciter est Pater, Filius, & Spiritus sanctus, intelligere substantiam, essentiam, seu naturam diuinam, vt idem Concilium statim exponit, addens: Qualiter vnum personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, huc natura diuina, quæ sola est vniuersorum principium. Quòd non impedit quòd minus sint tres relatiua: sicut non impedit quòd minus distinguantur realiter suis proprietatibus relatiuè oppositis. Similiter cum addit, Alium esse Patrem, alium Filium, & alium Spiritum sanctum, non tamen aliud: per, aliud, intelligit diuersum in essentia: & per, alius, distinctum in persona: iuxta communem loquendi modum Theologorum, tam tum in scholis receptum, qui sicut dicunt in Trinitate non esse aliud & aliud in neutro genere, sed esse tantum alium & alium: quia vox, aliud, significat distinctum in essentia: & vox, alius, distinctum in persona: ita ex opposito dicunt in Christo esse aliud & aliud, quia sunt duæ essentia, seu natura distinctæ, diuina & humana: sed non esse alium & alium, quia non sunt distinctæ persona. Atque hoc tam tritum apud Theologos est, vt à nullo debeat ignorari aut dissimulari. Sed & longè ante Theologos Scholasticos, & ante Concilium Lateranense, hoc ipsum dixerat Concilium Ephesinum tom. 2. seu parte 2. Toletan. XI. in confessione fidei, Basilius, Hilarius, Augustinus, Fulgentius, Leo, Anselmus, Bernardus, Damascenus, Niceas, locis relatis à Vasque disp. 131. num. 4.

Denique, quando idem Concilium Lateran. addit immediatè post, Sed id quod est Pater, est & Filius, & Spiritus sanctus, idem omnino: per, id quod est, intelligit essentiam: non autem relationes, quæ potius dicuntur Patribus & à Concilio pertinere ad quomodo est, vt vidimus num. 112. & 113. quæ licet distinguant realiter personas ab inuicem: non impediunt quòd minus sint consubstantiales & consubstantiales, vt loquitur Nicænum primum. Lateran. autem asserit omnia prædicta, vt secundum orthodoxam & Catholicam fidem personæ diuinæ consubstantiales esse credantur, quemadmodum subiungit immediatè post. Quare non loquitur de relationibus, sed de essentia, cum ait personas diuinas esse vnam illam rem summam, & non esse aliud & aliud, sed id quod est Pater, idem omnino esse Filium & Spiritum sanctum. Diligenter etiam notandum est hæc omnia dici à

Concilij Lateran. ad tuendam doctrinam Petri Lombardi Magistri sententiarum, de identitate personarum in essentia, reprehensam & impugnata ab Abbate Ioachim, ut patet ex initio cap. cit. *Damnatus*. Atqui Magister sententiarum eo ipso in loco ubi docet personas diuinas esse vnā quandam summam rem, videlicet essentiam, docet etiam esse tres res, relatiue scilicet, pro

eoque citat D. Augustinum, ut videre est apud ipsum lib. 1. dist. 25. littera H. Quis ergo sibi persuadeat doctrinam eorum qui dicunt cum Magistro, in Trinitate esse vnā rem summam absolutam & tres relatiuas, fuisse damnatam ab illo Concilio, illis ipsis verbis quæ in doctrina Magistri defensionem pronunciauit?

DISPUTATIO VIGESIMA SEXTA.

De Hypostasibus diuinarum personarum.

- Sectio I. *Premittuntur aliqua de subsistentia, siue hypostasi, supposito, & persona.*
 Sectio II. *Per quid formaliter persone diuine constituentur in esse persona?*
 Sectio III. *Respondetur argumentis contrariarum opinionum.*
 Sectio IV. *Quomodo tres persone diuine constituentur in ratione persone?*
 Sectio V. *Soluuntur obiectiones contra doctrinam præcedentem.*

DE Hypostasibus personarum diuinarum disputat S. Thomas quæst. 29. & 30. In quarum priore docet personam idem esse, ac naturam rationalem indiuiduam substantiam. 2. Nomen personæ in genere rationalium substantiarum idem significare; quod in toto genere substantiarum significant suppositum, res naturæ, subsistentia, & hypostasis. Est enim nomen dignitatis, & præ aliis suppositis tribuitur substantiis rationalibus, quæ habent dominium sui actus: nihil tamen aliud significans, quam suppositum naturæ rationalis. Dicitur autem substantia dupliciter, secundum Philosophum 5. Metaph. Vno modo prout significat essentiam, seu quidditatem rei, græcè *ουσια*. Altero prout significat subiectum, vel suppositum, quod subsistit in genere substantiæ: quo pacto, scilicet in prædicta definitione personæ. Nominatur etiam res naturæ, subsistentia, & hypostasis secundum multiplicem considerationem substantiæ. Secundum enim quod per se existit, & non in alio, vocatur subsistentia: illa enim subsistere dicimus, quæ non in alio, sed in se existunt. Secundum verò, quod supponitur alicui naturæ communi, dicitur res naturæ, sicut hic homo est res naturæ humanæ. Secundum verò quod supponitur accidentibus, dicitur hypostasis, vel subiectum. Docet 3. nomen personæ conuenire